

012345**6**7891011

6. GÈNERE

Tendències de millora i resistències al canvi en la desigualtat entre dones i homes joves

Maria de la Fuente Vázquez, Lucía Medina Lindo i Maria Blanco Sorell

6.1. Introducció

En aquest capítol s'analitza l'existència de desigualtats o diferències de gènere entre la població jove. Més concretament, es pretén fer una aproximació al rol que té l'etapa juvenil en la consolidació o dissolució de les desigualtats, jerarquies i rols de gènere presents al conjunt de la societat.

Així doncs, es qüestionarà quines desigualtats i diferències de gènere són presents en la població juvenil de manera similar al que ocorre en la població adulta, i quines anuncien noves tendències o presenten l'especificitat de la transició cap a la vida adulta. Aquesta anàlisi inclou analitzar la situació de les persones joves, en funció del sexe, en els camps de l'educació, les formes de convivència, el treball domèstic no remunerat, el mercat de treball, la participació sociopolítica, i la qualitat de vida i l'oci. Aquests són àmbits rellevants on són presents desigualtats entre homes i dones a Catalunya, i l'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) ofereix la possibilitat de discernir si apareixen o bé es consoliden en la transició cap a la vida adulta. A més, els factors socioeconòmics (treball remunerat i no remunerat, formes de convivència, educació i cura) s'han analitzat de forma conjunta per generar una tipologia de diferents col·lectius d'homes i de dones joves. D'aquesta manera s'ha explorat si el gènere implica transicions diferenciades cap a la vida adulta, estructurant les desigualtats de gènere no només en el present, sinó en el futur.

Cal tenir en compte, però, que tampoc en l'etapa juvenil les diferències i desigualtats de gènere no són homògenes. La intersecció¹ de factors socials com l'origen o el nivell socioeconòmic pot donar lloc a fenòmens de gènere diferents en funció del col·lectiu de què es parli. L'estudi de l'existència de discriminacions pot permetre acostar-se a la concreció interseccional de la desigualtat de gènere, tal com és percebuda pels seus i les seves protagonistes. També s'hi fa una aproximació amb relació a aspectes dels quals la literatura ja ha assenyalat la rellevància (com l'assoliment educatiu, l'edat d'emancipació o l'ocupació).

¹ Aquí es fa referència al concepte d'interseccionalitat, definit per Platero (2012: 26), per assenyalar com diferents fonts estructurals de desigualtat mantenen relacions recíproques.

En l'anàlisi de tots aquests àmbits hi ha dues tendències socials de fons que poden modificar la desigualtat de gènere. En primer lloc, tal com ja s'assenyalava a l'informe de gènere de l'EJC12 (Moreno, 2013), el gran canvi positiu de les darreres dècades amb relació a la desigualtat de gènere a Catalunya ha estat la millora educativa femenina. La igualtat d'oportunitats educatives ha tingut com a fruit la millora del nivell educatiu de les cohorts joves de dones, que és superior al de les cohorts joves d'homes. Aquest canvi podria haver modificat la distribució desigual del treball domèstic i de cura. Tanmateix, i considerats tots els àmbits globalment, aquesta important transformació, que inclou un canvi en les expectatives vitals de les dones, no ha provocat totes les transformacions que es podrien haver esperat. En aquest sentit, Moreno (2013) assenyala la importància del cicle de vida en el sosteniment de les desigualtats: en concret, l'etapa de la parentalitat (ser pare o mare) com a desencadenant d'una desigualtat en la distribució del treball domèstic i de cura (si bé en diversa mesura en funció del nivell educatiu) que té repercussions sobre la resta de desigualtats socials.

6.2. Educació

L'aposta per una cobertura educativa universal durant les darreres dècades, com a pilar del règim del benestar i mecanisme d'igualació de les oportunitats vitals, ha donat fruits pel que fa a l'accés de les dones a l'educació. Des de fa uns decennis, el nivell d'estudis de les dones joves supera el dels homes joves, i aquest fet es produeix també ja en el conjunt de la població. Aquest fenomen no és específic del context català, sinó que s'ha produït a la majoria dels països del món amb nivells alts o mitjans de desenvolupament humà. A més del nivell d'estudis i la superior matriculació a la universitat, la literatura mostra que les dones –en particular les més joves– tenen un nivell d'excel·lència en l'àmbit educatiu i un nivell d'abandonament prematur més baix (Subirats, 2012). Aquest fet, com es veurà en els apartats següents, pot tenir importants conseqüències per a la igualtat de gènere.

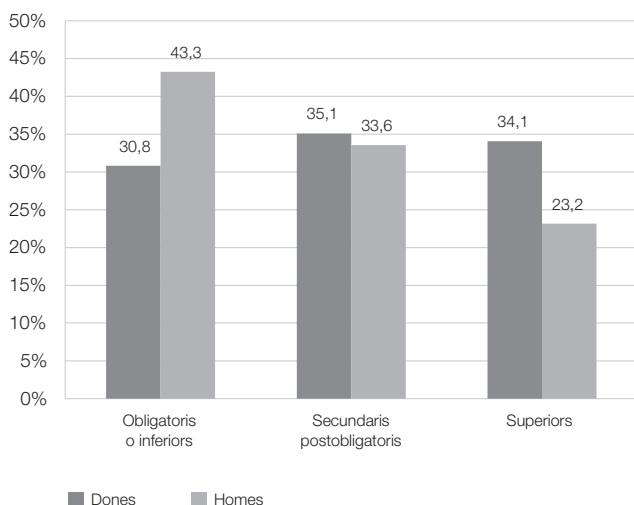
Tanmateix, aquesta no és la fi de la història pel que fa a la discriminació de les dones en l'àmbit educatiu. La segregació horitzontal (i també vertical en el terreny de la recerca acadèmica) i l'androcentrisme en l'àmbit acadèmic i en els continguts educatius són avui un fet (Subirats, 2012). En aquesta secció, en concret, s'estudiaran les diferències de gènere en el nivell d'estudis assolit, així com l'especialització de gènere d'aquests estudis. Per comprendre l'abast d'aquests fenòmens se n'observarà no només la variable sexe, sinó també d'altres que resulten rellevants i significatives des d'un punt de vista estadístic; concretament, el lloc de naixement, el nivell d'estudis dels pares i la llengua familiar. Tot això servirà per comprovar si el gènere, l'estrat social i l'origen són condicionants socials que s'intersequen generant fenòmens diferenciats d'accés a l'educació entre la població jove a Catalunya. També en la mesura del possible es compararan els resultats amb els obtinguts a l'EJC de l'any 2012, per saber si l'evolució de la crisi i les polítiques "d'austeritat" han afectat d'alguna manera aquests indicadors, malgrat mostrar, com ja s'ha dit, fenòmens que sobrepassen el context que s'estudia en aquest treball.

6.2.1. Nivell d'estudis

Des de fa dècades, el nivell d'estudis de les dones joves supera el dels homes joves, i aquests resultats es reproduïxen també ja en el conjunt de la població. Aquest fet pot estar relacionat amb una major exigència familiar, social i laboral amb relació als estudis que experimenten elles respecte a ells, però també amb factors interns al mateix sistema educatiu (Comissió Europea, 2010), que premia comportaments associats al gènere femení (per exemple, ser tranquil·les o obedients) i treballa a partir de capacitats que les noies solen desenvolupar abans que els nois, i no s'ha plantejat la coeducació d'una manera integral, oferint un espai confortable i on totes les persones puguin desenvolupar de la millor manera les seves capacitats i interessos.

L'any 2017 la distribució de la gent jove pel que fa al seu nivell d'estudis és similar a la de l'any 2012. Així, el pes de les universitàries entre les dones (26,5%) és superior al pes dels universitaris entre els homes (16,9%), i el fenomen es produeix a la inversa en el cas de les persones que han estudiat com a màxim l'ESO (el 47,2% dels homes i el 36,1% de les dones). Si es consideren només les persones que ja han finalitzat els estudis, les universitàries són el 34,1% de les dones, mentre que els universitaris són el 23,2% dels homes. D'altra banda, el 35,1% de les joves i el 33,6% dels joves tenen el batxillerat o altres estudis secundaris. Un 43,3% dels homes i un 30,8% de les dones han finalitzat l'ESO com a màxim.

GRÀFIC 6.1. Nivell d'estudis més alt finalitzat segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

L'avantatge educatiu femení es produeix de forma menys clara entre la població jove amb pares nascuts a l'estranger. Per una part, en tots dos sexes predominen clarament les

persones amb estudis obligatoris i inferiors. Aquesta situació és més freqüent entre els nois que entre les noies, però no en el cas de la població nascuda a l'estranger. En l'extrem contrari, el percentatge de noies d'origen estranger que han fet estudis superiors (17,3%) és lleugerament inferior al dels nois d'aquest col·lectiu (21,7%). Així, l'avantatge educatiu de les dones d'origen autòcton desapareix per a les dones de llars migrades pel que fa a la universitat. Tot i això, en aquest col·lectiu entre les dones joves és més freqüent arribar als estudis secundaris no obligatoris (37,6%) que entre els homes joves (28,3%), cosa que fa que la proporció de dones d'origen migrant que tenen estudis secundaris sigui similar al de les dones d'origen català, si bé en el primer cas la majoria es troben en el col·lectiu amb estudis obligatoris o inferiors (45,1%), mentre en el segon es troben en el col·lectiu amb estudis superiors (41,6%). En el cas dels homes, el pes dels qui tenen estudis superiors (21,7%) és lleugerament inferior que en el cas dels autòctons (23,7%); el pes dels qui tenen estudis mitjans és sensiblement inferior (28,3% i 35,9%), i, finalment, el pes dels que tenen estudis obligatoris és clarament superior al pes dels autòctons (50% i 40,3%).

TAULA 6.1. Nivell d'estudis més alt finalitzat segons lloc de naixement, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Lloc de naixement	Nivell d'estudis propi			Total
		Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors	
Dones	Estat espanyol	24,1	34,3	41,6	100
	Fora de l'Estat espanyol	45,1	37,6	17,3	100
Homes	Estat espanyol	40,3	35,9	23,7	100
	Fora de l'Estat espanyol	50,0	28,3	21,7	100
Total	Estat espanyol	32,5	35,1	32,4	100
	Fora de l'Estat espanyol	47,5	32,9	19,6	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Es pot concloure que els estudis universitaris representen un “sostre de vidre” educatiu per a les dones immigrades –respecte a les autòctones–, i que en la població migrada la desigualtat entre homes i dones es produeix en l'accés als estudis secundaris no obligatoris, que és menor entre els primers que entre les segones.

Entre la població jove que ha finalitzat els estudis es poden percebre, d'altra banda, algunes tendències específiques en funció del nivell educatiu màxim assolit a la llar d'origen. En concret, entre les dones i els homes els pares dels quals tenen estudis primaris l'assoliment educatiu en la meitat dels casos replica l'assoliment dels seus pares, amb independència del sexe. Tot i això, el pes de les universitàries en aquest col·lectiu (23,4%) és més elevat que el dels seus equivalents masculins (16,3%). En l'altre extrem, entre la gent jove que viu o ha viscut en llars d'origen on els pares tenien nivell universitari, també entre les noies aquest nivell educatiu és assolit amb més freqüència (51,3%) que entre els nois (39,8%), que es queden, en major mesura, estancats en el nivell obligatori o inferior.

TAULA 6.2. Nivell d'estudis més alt finalitzat segons nivell d'estudis dels progenitors, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que no estudien. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Nivell d'estudis més alt del pare o de la mare	Nivell d'estudis propi			Total
		Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors	
Dones	Primaris o inferiors	49,1	27,5	23,4	100
	Secundaris	33,3	35,3	31,3	100
	Superiors	8,2	40,5	51,3	100
Homes	Primaris o inferiors	53,3	30,4	16,3	100
	Secundaris	47,0	33,3	19,6	100
	Superiors	23,5	36,7	39,8	100
Total	Primaris o inferiors	51,2	29,0	19,8	100
	Secundaris	39,9	34,5	25,6	100
	Superiors	15,9	38,5	45,6	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.2.2. Tipus d'estudis

De manera similar a com passava l'any 2012, hi ha una orientació clarament diferenciada pel que fa als tipus d'estudis postobligatoris. La meitat de les dones (50%) es dediquen a l'àmbit educatiu, les arts i humanitats i els estudis de salut i serveis socials, mentre que entre els homes és una opció minoritària (19,9%). Les ciències socials i els estudis comercials són també una opció molt més triada per les dones (29,2%) que pels homes (20,9%), amb gairebé nou punts de diferència. Els homes, en canvi, trien amb una freqüència gairebé sis cops superior les "altres ciències" (18,8% els homes i 4,9% les dones), i set cops els estudis de mecànica, electrònica i altres estudis tècnics (29,3% els homes i 4,4% les dones). Només els estudis relacionats amb els serveis són triats en proporció similar per homes (10,1%) i dones (10,5%). Així doncs, les dades mostren un clar fenomen de segregació horitzontal per raó de gènere: una especialització de nois i noies en consonància amb els rols i estereotips de gènere. Es tracta d'un fenomen que de per si empobreix el ventall d'experiències i perspectives que s'aporta a cadascuna d'aquestes àrees del coneixement. Des d'un punt de vista econòmic, aquesta segregació per raó de gènere es reproduïx en el mercat de treball, contribuint a la desigualtat salarial i la segregació vertical, ja que els sabers tradicionalment considerats masculins (tècnics i científics) són més reconeguts i remunerats que els tradicionalment femenins (humanístics, socials, d'atenció a les persones). Les causes d'aquest fenomen són múltiples i provenen de la socialització en etapes vitals anteriors. Revertir aquesta tendència, ben coneguda, amb l'objectiu de garantir la possibilitat real d'escollir entre un ventall divers d'opcions, totes igualment acceptables i valuoses per a qualsevol dels dos sexes, és una assignatura pendent.

TAULA 6.3. Especialitat dels estudis postobligatoris segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Especialitat dels estudis								Total
	Educació	Arts i humanitats	Ciències socials, ensenyament comercial i dret	Altres ciències	Mecànica, electrònica i altres tipus de formació tècnica; indústries manufactures i de la construcció	Agricultura, ramaderia i pesca	Salut i serveis socials	Serveis	
Dones	12,0	12,5	29,2	4,9	4,4	1,0	25,5	10,5	100
Homes	2,5	7,4	20,9	18,8	29,3	1,1	10,0	10,1	100
Total	7,6	10,1	25,4	11,3	15,8	1,0	18,4	10,3	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.3. Emancipació

Tradicionalment, l'edat d'emancipació domiciliària és més precoç entre les dones que entre els homes, i les parelles mixtes solen tenir una diferència d'edat en el mateix sentit. Aquest fet contrasta amb les trajectòries educatives més llargues femenines, i sembla indicar que les noies prioritzen elements no vinculats estrictament a la finalització dels estudis i l'entrada al mercat laboral en els seus processos d'emancipació, mentre que els homes perllonguen l'estada a casa dels pares. També les dones semblen decantar-se més per la fórmula de la vida en parella durant l'etapa juvenil que els homes (aquesta propensió desapareix en etapes tardanes del cicle de vida). Tot plegat sembla respondre a una tendència de fons marcada pels rols i estereotips de gènere: per als homes l'autonomia i la seguretat econòmica tindrien més pes com a motor de l'emancipació de la llar d'origen, i aquesta emancipació es faria més tard i es podria dur a terme en un ventall major de fórmules de convivència, mentre que en el cas de les dones els factors econòmics pesarien menys, l'emancipació es produiria més aviat i tendirien a orientar-se cap a la vida en parella. Aquest procés pot assentar les bases de desigualtats futures, que contrarestin el "terreny guanyat" en l'àmbit educatiu per part de les noies respecte als nois.

A continuació s'explora com es concreten aquestes qüestions l'any 2017 a Catalunya, observant l'edat d'emancipació, la forma de convivència i els recursos i l'activitat econòmica de les persones joves emancipades.

6.3.1. Edat d'emancipació

Les dones s'emancipen, de mitjana, una mica abans que els homes: la diferència és de menys d'un any (als 26,5 anys les dones i als 27,3 els homes), però resulta estadísticament significativa. Amb relació a l'any 2012, hi ha un creixement important de la masculinització de la població juvenil no emancipada, i en paral·lel un increment de la feminització dels grups que s'emancipen amb 30 anys o més. Així doncs, es pot pensar que l'empitjorament

de la situació laboral en el col·lectiu dels homes, tenint sempre unes condicions millors que les del col·lectiu femení, sí que ha tingut un impacte pel que fa a la seva dificultat, o reticència, amb relació a l'abandonament de la llar d'origen, en paral·lel a un retardament de l'edat d'emancipació femenina.

TAULA 6.4. Edat a la primera emancipació segons sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Sexe	Edat a la primera emancipació											
	2012						2017					
	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 35 anys	No emancipat	Total	De 15 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys	De 30 a 35 anys	No emancipat	Total
Dones	7,7	16,3	26,0	7,8	42,2	100	2,6	13,7	17,9	13,4	52,4	100
Homes	6,0	16,0	21,3	8,5	48,2	100	1,0	10,2	13,0	13,3	62,5	100
Total	6,8	16,1	23,6	8,2	45,3	100	1,8	12,0	15,4	13,4	57,4	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Agència Catalana de la Joventut)

La diferència d'edat a què s'emancipen homes i dones joves varia en funció d'altres factors. Tal com ja s'ha dit, l'assoliment educatiu femení és un dels principals factors que hipotèticament haurien de garantir la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. En el cas de l'emancipació habitacional s'observa que, si bé homes i dones amb estudis obligatoris i superiors s'emancipen a edats similars (tot i que les dones sempre de forma més precoç), la diferència es produeix entre els homes i les dones amb educació secundària no obligatòria. És en aquest grup on els homes esperen, de mitjana, dos anys més a marxar de casa. Pel que fa a l'origen, els i les joves d'origen estranger s'emancipen a una edat més similar que no els que tenen origen català, que s'emancipen, també, de mitjana amb gairebé dos anys de diferència en funció del sexe. Així doncs, la hipòtesi que apuntaria a una emancipació més precoç de les dones de grups socials més vulnerables (només amb estudis obligatoris i població d'origen estranger) no es veuria confirmada.

TAULA 6.5. Edat de la primera emancipació segons nivell d'estudis més alt finalitzat i origen dels progenitors, per sexe. Joves de 15 a 34 anys emancipats. Catalunya, 2017. Edat mitjana

Variable	Categoria	Sexe		
		Dones	Homes	Total
Nivell d'estudis més alt finalitzat	Estudis obligatoris o inferiors	26,8	27,1	27,0
	Estudis secundaris postobligatoris	25,5	27,5	26,4
	Estudis superiors	27,1	27,4	27,2
Origen dels progenitors	Ambdós a Catalunya	25,5	27,4	26,2
	Un a Catalunya i l'altre a la resta d'Espanya	26,7	27,0	26,8
	Un a l'estranger i l'altre a Catalunya o Espanya	25,6	25,6	25,6
	Tots dos a la resta d'Espanya	27,5	28,3	27,8
	Tots dos a l'estranger	27,0	27,4	27,2

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.3.2. Formes de convivència

No només es troben diferències en l'edat d'emancipació d'homes i dones, sinó que també n'hi ha algunes respecte a les formes en què conviuen un cop han marxat de casa. Com es pot veure en la taula següent, malgrat que la majoria de les dones viuen amb els seus progenitors (54,4% del total), les que no ho fan viuen majoritàriament en parella, ja sigui sense fills (un 18,4%) o amb fills (17,4%). En canvi, els homes tendeixen a viure sobretot a casa dels pares (61,5% del total), i després opten per la vida en parella però menys sovint que les dones (3 punts percentuals menys en el cas de les parelles sense fills i 7,6 punts menys en el cas de les famílies amb fills). D'altra banda, també viuen sols o comparteixen pis comparativament amb més freqüència que les dones. Aquesta realitat apunta a diverses causes: d'una banda, es pot pensar que les normes socials diferents amb relació a la conducta masculina i femenina generen uns incentius superiors per a les noies per viure en parella, mentre que en el cas dels nois aquests incentius són més flexibles, el ventall d'opcions acceptables és més ampli, si bé aquestes opcions continuen sent minoritàries. En conclusió, s'identifiquen situacions de convivència diferents entre els homes i les dones que tenen a veure amb un major ajust de les noies a les formes tradicionalment acceptades d'emancipació: la vida en parella.

TAULA 6.6. Situació de convivència segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017.
Percentatge

Sexe	Situació de convivència						Total
	Progenitors o equivalents	Sol	Parella sense fills	Parella i fills	Companyes de pis	Altres	
Dones	54,4	3,8	18,4	17,4	4,4	1,5	100
Homes	61,5	5,9	15,2	9,8	7,0	0,7	100
Total	58,0	4,8	16,8	13,6	5,7	1,1	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

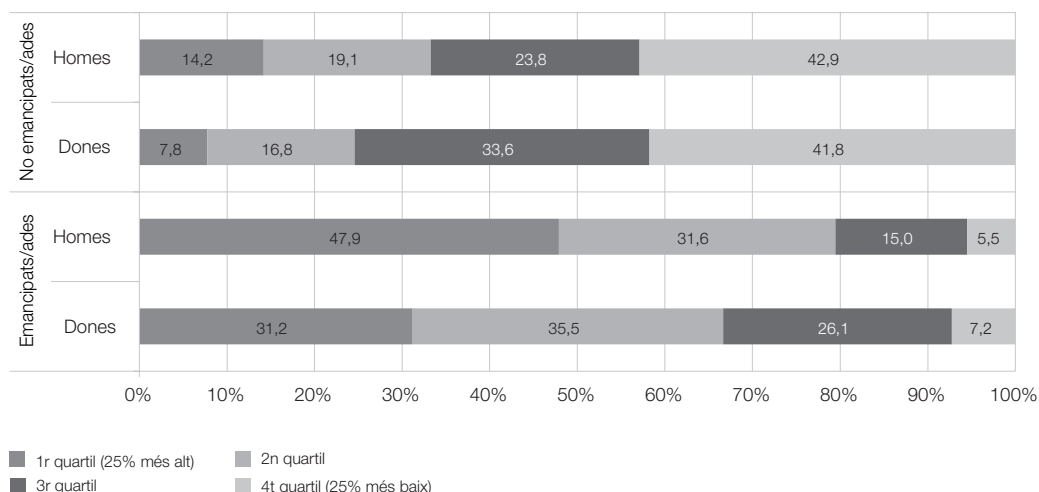
Finalment, cal assenyalar que l'edat mitjana de la maternitat entre les dones entrevistades (que tenen de 15 a 34 anys, com ja s'ha dit) és de 24,9 anys, i l'edat mitjana de la paternitat entre els homes entrevistats és de 26,8 anys. Així, l'edat de la primera maternitat/paternitat s'ha mantingut pràcticament estable des de 2012.

6.3.3. Condicions econòmiques de les persones emancipades

Les dones, a més d'emancipar-se a una edat lleugerament més jove i amb una menor pluralitat d'opcions, ho fan amb menys seguretat econòmica. Aquest fet queda palès tant pel nivell de renda com per la situació ocupacional. Tal com es veu al gràfic següent, hi ha una diferència important pel que fa a la disposició de rendes de les persones emancipades. El gràfic compara els ingressos mensuals individuals nets dividits en quartils que reben homes i dones en funció de si es troben emancipats o no.

Així, una mica menys d'un terç (31,2%) de les dones emancipades formen part de les persones joves que tenen una renda més alta. Entre els homes, en canvi, aquesta proporció s'apropa a la meitat. Es pot deduir, doncs, que els homes condicionen més la seva emancipació al fet de disposar de la millor renda possible. En canvi, les dones emancipades pertanyents al tercer quartil (és a dir, el segon 25% menys avantatjat econòmicament) tenen més pes que els homes d'aquest grup econòmic.

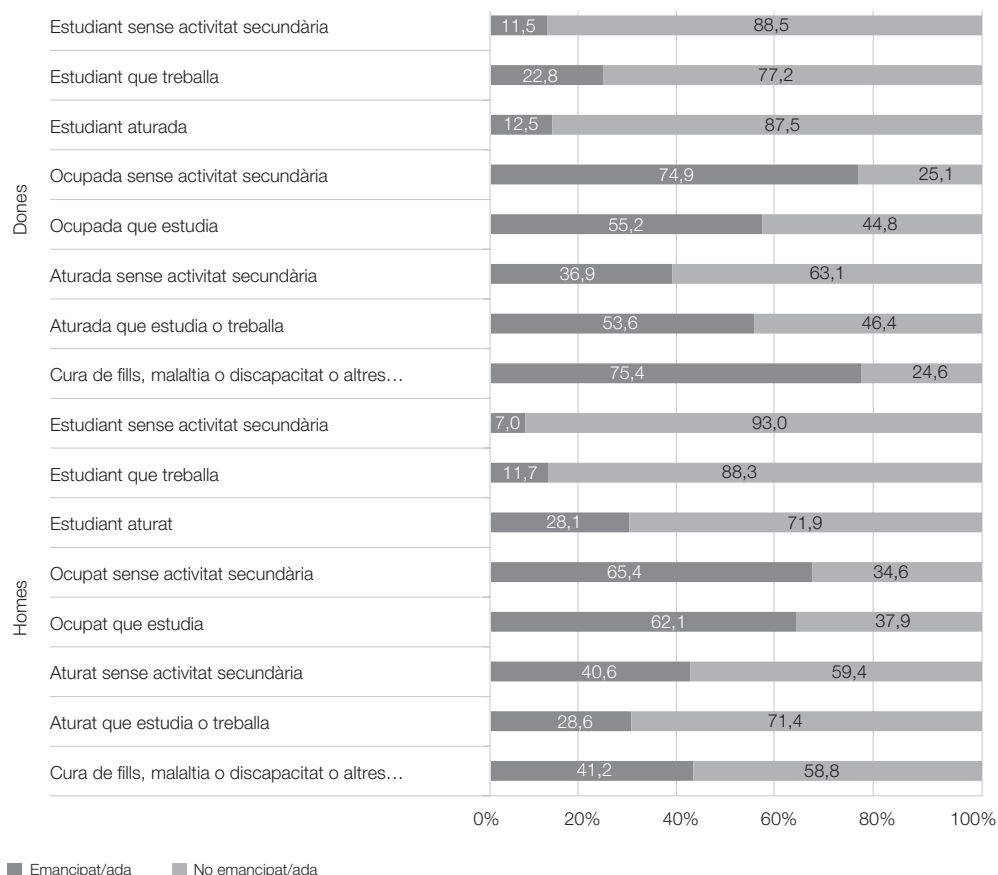
GRÀFIC 6.2. Ingressos mensuals individuals nets (en quartils) segons sexe i emancipació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La relació entre emancipació i activitat econòmica també presenta diferències de gènere. Si per als homes només en aquells casos en què ja estan inserits al mercat de treball com a activitat principal (ocupat sense activitat secundària, o ocupat que estudia) l'emancipació és una situació majoritària (65,5 i 62% respectivament), per a les dones la realitat és força més diversa: estan emancipades tres de cada quatre enquestades que tenen una ocupació i no estudien (74,5%), però també de les que es dediquen principalment a la cura de persones dependents (74,9%). I també ho estan una de cada dues dones que treballen i estudien, i de les aturades que estudien o treballen de manera informal. Entre els homes, només una mica més del 40% que tenen com a principal activitat la cura estan emancipats, i no arriben al 30% dels aturats amb una activitat secundària aquells que estan emancipats. Així doncs, es comprova que el fet de tenir una ocupació està més relacionat amb estar emancipat per als homes que per a les dones, que no només en el seu conjunt ho estan més sovint, sinó que ho estan en una major varietat d'activitats econòmiques. El rol de gènere del “cap de família” o “guanyador de pa” sembla, doncs, que té un paper en la norma social que estableix si és acceptable estar emancipat o no.

GRÀFIC 6.3. Situació d'emancipació segons activitat principal, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.4. Treball domèstic i de cura

La càrrega desigual de treball domèstic i de cura –gratuït i socialment no reconegut– és un element central en la desigualtat econòmica i social entre homes i dones. El treball domèstic està format per tasques com la neteja de la llar, de la roba, la compra quotidiana (de menjar o altres béns necessaris per al dia a dia), cuinar, fer gestions relacionades amb la llar i el funcionament quotidià de les famílies o reparacions i manteniments de l'habitatge. La cura per la seva part és més difícil de delimitar –ja que totes les persones necessiten que les cuidin en diversa mesura–, però és clarament identificable com una feina en el cas de l'atenció a persones dependents, en particular menors –i especialment menors

de tres anys–, persones malaltes o en situació de discapacitat i persones grans que necessiten suport per al seu dia a dia. La realització d'aquestes tasques i la responsabilitat que comporten impliquen un important volum de feina, i provoquen importants costos d'oportunitat per a la realització de feines remunerades, amb els ingressos que hi van associats i l'autonomia econòmica subsegüent. També implica una dedicació d'energies importants sense reconeixement social, i la seva sobrecàrrega, segons indica la literatura, en determinades circumstàncies està relacionada amb problemes de salut (Torns, 2007; Borrell i Artazcoz, 2007). Per aquesta raó, es pot afirmar que un repartiment just d'aquesta feina entre les persones que formen part de la unitat familiar és una condició necessària per a l'assoliment de la igualtat en la resta d'àmbits de la societat.

Aquest repartiment just entre els individus, però, està lluny de formar part de l'organització social actual. Al contrari, els rols de gènere assignen de forma clara a les dones la responsabilitat d'aquestes tasques (amb alguna excepció, com la de les reparacions domèstiques), i aquesta cultura de la divisió sexual del treball ha mostrat ser molt resistent al canvi. Aquest fet, sumat al baix suport públic en serveis d'atenció a les persones i a la regulació del mercat de treball, explica l'anomenada “doble jornada laboral” de les dones, i els problemes estructurals de conciliació per a elles que s'identifiquen en el context estudiat. Fa dècades que s'ha mostrat que les persones joves són més corresponsables que les de més edat, si bé no hi ha cap grup d'edat amb una dedicació paritària de gènere pel que fa al treball domèstic i de cura. La persistència en el temps de la desigualtat indica que no només es tracta d'una realitat generacional, sinó que el cicle de vida hi té un paper cabdal. Per tant, i atesa la composició actual de les llars, l'element clau a preguntar-se és: en les parelles heterosexuales, en quin moment la disparitat en la dedicació a les tasques domèstiques s'accentua fins als nivells existents en la vida adulta, i quins són els factors que intervenen en el creixement d'aquesta desigualtat de gènere?

Molts elements diferencien la dinàmica del treball no remunerat respecte a la del treball remunerat. Una de molt important és la distribució al llarg de la setmana. A diferència del treball remunerat, el treball no remunerat és discontinu i sincrònic: no respon a un horari, i implica diverses responsabilitats simultànies (és possible gestionar diverses obligacions domèstiques de forma simultània i fer-ne un seguiment simultani a la feina remunerada, per exemple). Per això, fer una estimació de la feina que suposa és més complicat que en el cas de l'ocupació. En aquesta secció s'analitza la responsabilitat de la població jove que viu en parella en les tasques domèstiques i també en les tasques de cura dels infants. Els resultats es compararan amb els de l'any 2012, i tot seguit es plantejarà el pes de la parentalitat en l'increment de les desigualtats, i –en sentit contrari– del nivell educatiu en la seva disminució.

6.4.1. El treball domèstic en les parelles emancipades

L'EJC pregunta sobre la percepció amb relació a la realització de sis tasques domèstiques i una tasca de cura i ofereix diverses possibilitats de resposta. El caràcter subjectiu d'aquestes respostes permet, en primer lloc, identificar un biaix en les percepcions d'homes i dones amb relació a la realització d'aquestes tasques. Així, els homes perceben

més freqüentment que les dones que aquestes tasques es reparteixen a parts iguals (en tots els casos excepte en les reparacions, que són l'única tasca masculinitzada). Ells perceben que aquestes tasques són realitzades “sempre o gairebé sempre per la meva parella” en molta menor mesura que les dones, que perceben que ho han de fer “sempre o gairebé sempre jo”; els homes es decanten en la majoria dels casos per l'opció “tots dos, però la meva parella més habitualment” (amb l'excepció de les gestions i la neteja de la roba). Les dones, en canvi, opten menys sovint per l'opció “tots dos, però jo més habitualment” que per la declaració de realització de les tasques en exclusiva, en tots els casos excepte en la cura dels fills i la neteja de la llar. Aquesta disparitat es produeix en un context en què la major part de la població jove emancipada conviu en parella amb persones de l'altre sexe. Aquest fet, malgrat que l'enquesta no demana l'opinió als dos membres de cada parella jove, fa apuntar la hipòtesi que hi hauria una incongruència que podria ser fruit d'un biaix en les percepcions en funció del gènere. En tractar-se de tasques amb molt escàs reconeixement social, i que s'han “naturalitzat” com a feines femenines (totes excepte les reparacions, que són caracteritzades com a masculines), es produiria una sobreestimació per part dels homes de la seva participació en aquestes tasques, com podria succeir en sentit invers en el cas de les reparacions. Aquest hipotètic biaix ja es produïa l'any 2012, i no és, per tant, atribuïble específicament a la realització d'aquesta enquesta.

TAULA 6.7. Realització de tasques domèstiques i de cura segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Tasques domèstiques	Realització de tasques domèstiques					Altres	Total
		Sempre o gairebé sempre jo	Tots dos, però jo més habitualment	Ens ho repartim a parts iguals	Tots dos, però la meva parella més habitualment	Sempre o gairebé sempre la meva parella		
Dones	Cuinar	30,2	22,9	27,5	8,3	9,5	1,6	100
	Comprar	19,0	17,7	50,2	8,9	3,5	0,6	100
	Netejar	26,2	26,4	36,9	3,5	1,7	5,2	100
	Rentar roba	44,3	19,9	27,8	2,9	3,0	2,1	100
	Gestions	23,0	12,6	31,5	9,9	20,3	2,6	100
	Reparacions	6,3	5,1	18,0	16,1	48,8	5,8	100
	Cura dels fills/es	28,9	34,6	31,1	2,2	2,2	0,9	100
Homes	Cuinar	12,5	16,6	34,6	19,9	16,2	0,2	100
	Comprar	5,5	13,8	59,0	13,6	7,9	0,2	100
	Netejar	5,0	5,3	51,4	23,4	11,8	3,1	100
	Rentar roba	6,8	7,9	33,2	21,1	29,5	1,5	100
	Gestions	24,7	13,2	34,2	12,6	14,1	1,1	100
	Reparacions	57,2	16,8	16,3	3,3	2,6	3,8	100
	Cura dels fills/es	1,0	5,7	45,3	35,9	9,9	2,1	100

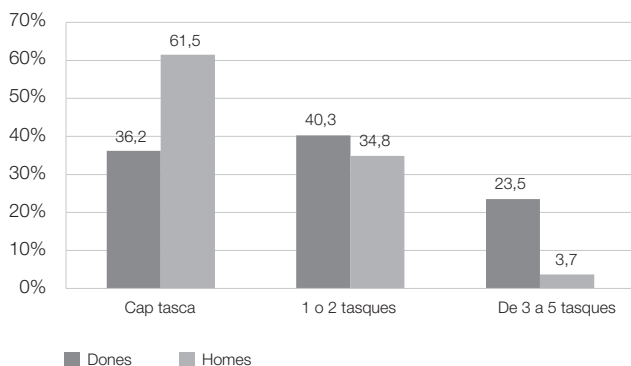
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Atesa aquesta dificultat, s'ha pres la decisió de centrar-se en els valors extrems i referits a la pròpia experiència directa: la percepció d'una desigualtat total ("sempre o gairebé sempre jo") i d'una igualtat total ("ens ho repartim a parts iguals"). Tenint en compte aquestes dues variables, es veu que la realització de les tasques concretes del treball domèstic és declarada de la manera següent: els homes, tal com ja s'ha comentat, sovint consideren que es reparteixen la feina a parts iguals en totes les tasques excepte en les reparacions, que diuen que les fan sempre o gairebé sempre ells. Així, més de la meitat dels homes es declaren corresponsables de la compra quotidiana (59%) i de la neteja de la llar (51,4%). Al voltant d'un terç dels homes se'n declaren pel que fa a la cuina (34,6%), les gestions quotidianes (34,2%), i la neteja de la roba (33,2%). Així doncs, si s'analitza estrictament el treball domèstic, l'únic cas en què l'opció més triada no és la de la corresponsabilitat és el de les reparacions, en què un 57,2% dels homes afirmen que les fan en exclusiva o gairebé en exclusiva.

La corresponsabilitat és afirmada en menor mesura per les dones. Es tracta de la resposta més triada en tres dels sis ítems del treball domèstic. Ho és en més de la meitat dels casos per a la compra (un 50,2%), i al voltant d'un terç de dones afirmen que es reparteixen a parts iguals la neteja (36,9%) i les gestions quotidianes (31,3%). Tanmateix, l'opció més triada pel que fa a la cuina i a la neteja de la roba és que les fan elles en exclusiva (respectivament, un 30,2% i un 44,3%). Finalment, gairebé la meitat de les dones (48,8%) admeten que les reparacions les fa sempre o gairebé sempre la seva parella.

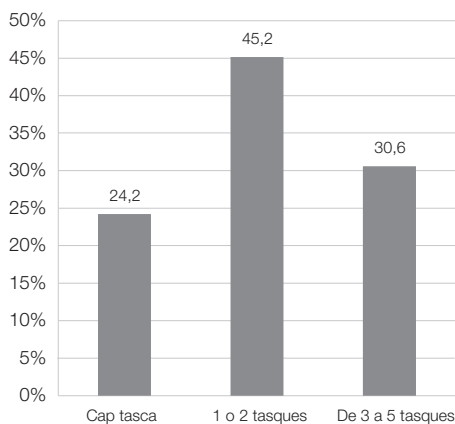
Per fer-se una idea més global sobre el repartiment de les tasques es poden considerar només les tasques tradicionalment realitzades per dones (totes excepte les reparacions), i analitzar-les de manera agregada. Així, al gràfic 6.4 es pot comprovar que el percentatge d'homes que no afirma en cap cas fer una tasca en exclusiva és del 61,5%, mentre que en el cas de les dones és molt inferior: el 36,2%. A l'extrem contrari, el 23,5% de les dones sosté que fa com a mínim tres de les tasques en exclusiva, mentre que només un 3,7% dels homes afirma trobar-se en aquesta mateixa situació. Pel que fa a l'extrem contrari, la realització corresponsable de les tasques domèstiques (gràfic 6.5), es poden mirar conjuntament les afirmacions d'homes i dones, deixant així de banda el possible biaix perceptiu. Observat d'aquesta manera es comprova que menys d'un terç de la població jove que viu en parella (un 30,5%) afirma que comparteix en igualtat tres o més tasques domèstiques *tradicionalment femenines*, mentre que gairebé un quart (un 24,2%) no afirma ser corresponsable en cap tasca. El col·lectiu més important és el de la població que afirma que comparteix una o dues tasques (el 45,2%). En resum, es pot afirmar que entre la població jove que viu en parella la corresponsabilitat en les tasques domèstiques està lluny de ser un fet: només una quarta part de la població afirma compartir la major part de les tasques *tradicionalment femenines* (cuinar, comprar, netejar el pis, rentar la roba, fer gestions), mentre que entre les dones n'hi ha sis vegades més que entre els homes que afirmen que les fan soles o gairebé soles.

GRÀFIC 6.4. Nombre de tasques tradicionalment femenines que realitza sempre o gairebé sempre la persona jove segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 6.5. Nombre de tasques tradicionalment femenines repartides “a parts iguals” entre la persona jove i la seva parella segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Finalment s'ha d'assenyalar que, si bé existeix en alguna mesura l'externalització d'aquestes tasques, té un pes poc important: l'opció “altres” en les reparacions i la neteja de la llar assolix un pes d'entre un 3% i un 5% dels casos.

En relació amb els canvis produïts en aquesta distribució de tasques respecte a 2012, es pot veure com hi ha hagut un augment en la igualtat en el repartiment de tasques, ja que

–considerats de forma agregada– tots dos sexes han triat en major mesura aquesta opció per a totes les tasques excepte les gestions. Les reparacions segueixen sent les feines menys compartides, i pel que fa a les feines “feminitzades” la tasca menys compartida ha passat de ser la cuina a ser la neteja de la roba. Destaca l’augment del percentatge de població que considera repartida a parts iguals la neteja (en més de 10 punts), i també la cuina (en 7,5 punts). A més, el percentatge en què les dones s’atribueixen tots els ítems en exclusiva a si mateixes també ha baixat (vegeu la taula 6.8). En el cas dels homes, aquesta mateixa atribució ha viscut una evolució desigual, però l’única tasca tradicionalment masculina (les reparacions) també ha reduït el seu pes.

TAULA 6.8. Evolució de les persones que afirmen fer “sempre o gairebé sempre jo” les tasques domèstiques per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2012 i 2017. Percentatge

Sexe	Tasques domèstiques	2012	2017
Dones	Cuinar	49,6	30,2
	Comprar	23,8	19,0
	Netejar	35,1	26,2
	Rentar la roba	58,9	44,3
	Fer gestions	30,5	23,0
	Reparacions	7,9	6,3
Homes	Cuinar	15,9	12,5
	Comprar	8,4	5,5
	Netejar	3,4	5,0
	Rentar la roba	3,0	6,8
	Fer gestions	24,9	24,7
	Reparacions	62,9	57,2

Font: Enquesta a la Joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

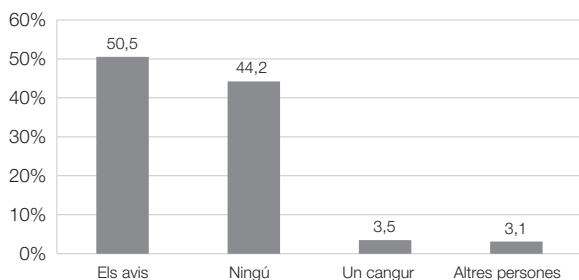
6.4.2. Responsabilitat de la cura de les criatures

De la mateixa manera que succeeix amb el treball domèstic, els homes i les dones tenen percepcions diferenciades sobre qui es fa càrrec de la cura dels fills o filles. Això queda palès tant pel que fa a la realització de la tasca com a la seva responsabilitat. Amb relació a la primera qüestió, comparant aquesta tasca amb les tasques de treball domèstic (vegeu la taula 6.7) es comprova que les dones consideren que la fan de forma compartida per darrere de la compra, la neteja de la llar, i de forma molt similar a les “gestions” (en un 31,1%), mentre que ells ho afirmen en molts més casos (el 45,3%), només per darrere de la compra i la neteja. Elles es distribueixen gairebé en tres terços entre les principals categories: les ja citades, el 34,6% que consideren que ho fan elles en major mesura, i finalment el 28,9% que afirma dur a terme aquesta tasca de forma exclusiva o gairebé exclusiva. Entre

els homes, en canvi, menys d'un 10% consideren que ho fa sempre o gairebé sempre la seva parella, però un 35,9% consideren que ho fa ella de forma majoritària.

Cal assenyalar també que aproximadament la meitat de les llars compten amb els avis o àvies per fer tasques de suport de cura dels fills o filles. Aquest suport extra és afirmat per un 50,5% de la població jove en general, en fort contrast amb altres opcions de suport, com el cangur (3,5%) o altres persones (3,1%). Així doncs, el rol de les àvies i els avis no pot considerar-se un fenomen puntual, sinó que esdevé la norma entre la població jove, que possiblement veu com altres opcions de tipus mercantil estan fora del seu abast, i, al mateix temps, que els horaris laborals els impedeixen fer-se'n càrrec. Es tornarà a aquesta qüestió en les seccions següents.

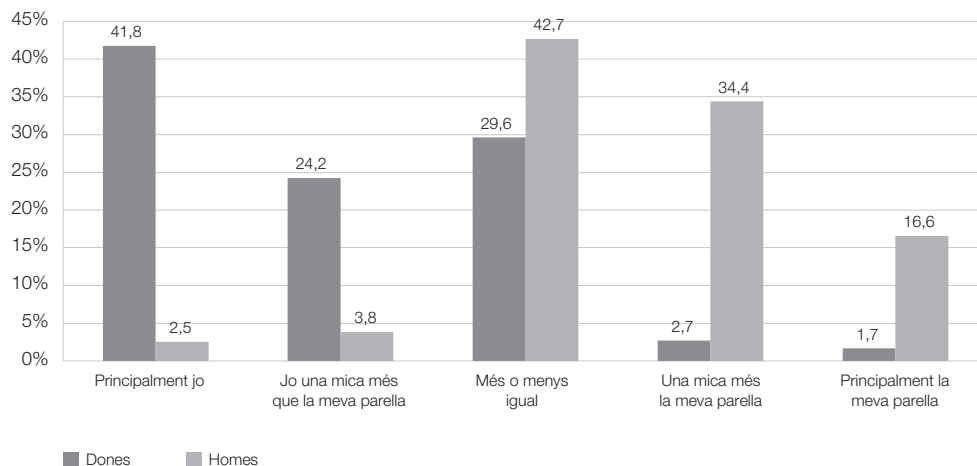
GRÀFIC 6.6. Persones fora de la parella que tenen cura dels fills un cop a la setmana com a mínim. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si l'observació se centra en qui té la responsabilitat principal en la cura dels fills, al gràfic 6.7 es mostra com les dones afirmen en gairebé un 42% dels casos fer-se càrrec principalment de les seves criatures, mentre que els homes se'n declaren principals responsables en un escàs 2,6%. A més, la corresponsabilitat pel que fa a les criatures és afirmada en un 43,7% dels casos entre els homes i només en el 29,6% dels casos entre les dones.

GRÀFIC 6.7. Responsabilitat en la cura dels fills dins de la parella segons sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Així doncs, només un 6,3% d'homes s'autoperceben com els principals o majoritaris responsables de la cura dels seus fills o filles, en contrast amb el 66% de les dones que afirmen estar en alguna d'aquestes dues posicions, fet que assenyala la important desigualtat respecte a la paternitat i la maternitat dins les llars joves. Es tracta d'una desigualtat més pronunciada que la de la realització de les tasques corresponents, tal com queda reflectit a la taula 6.7.

6.4.3. El nivell educatiu és la clau de la coresponsabilitat?

Tal com ja s'ha esmentat, l'informe de gènere de l'EJC12 apuntava a una relació entre el nivell d'estudis i el grau de coresponsabilitat, ja que aquest era determinant en el descens de la càrrega de treball no remunerat per a les dones, i en l'augment d'aquesta mateixa càrrega per als homes, si bé el fet que tots dos fenòmens no fossin proporcionals feia apuntar cap a l'externalització de part d'aquestes tasques. Les dades de l'EJC17 apunten en el mateix sentit: el percentatge de dones que viu en parella i considera que no fa de manera responsable cap tasca *tradicionalment femenina* disminueix amb l'augment educatiu (és d'un 38,7% entre les dones amb estudis obligatoris o inferiors, d'un 27% entre les que tenen estudis secundaris, i d'un 22% entre les que tenen estudis superiors), i el de les que consideren que comparteixen més de tres tasques augmenta amb el nivell educatiu (passant del 18,6% al 29,8% i al 31,4%). S'aprecia clarament que, per a les dones, el pas dels estudis obligatoris als secundaris és el que està associat a un major augment de la coresponsabilitat en les tasques domèstiques. En el cas dels homes la tendència no és tan clara. Ells consideren que no fan cap tasca de manera compartida en un 20,7% dels casos quan tenen estudis obligatoris o inferiors, en un 14,8% dels casos si han cursat estudis secundaris, i en un similar 16% si tenen estudis superiors. Tanmateix, es pot dir que

la realització compartida de més de tres tasques no augmenta amb el nivell educatiu, a diferència del que succeeix amb la realització d'una o dues tasques de manera compartida i igualitària, on sí que es percep un lleuger augment (passant del 43,5% al 48,1% i al 49,6%). Així doncs, sembla que, si bé en el cas de les dones l'accés al nivell educatiu secundari sembla molt rellevant per al descens de la manca total de corresponsabilitat i l'augment de la realització compartida de la major part de les tasques, en el cas dels homes l'accés a aquest nivell educatiu sembla tenir menys pes, i produir-se principalment en la realització compartida d'alguna tasca, però no de la majoria.

TAULA 6.9. Nombre de tasques tradicionalment femenines repartides igual dins de la parella segons nivell d'estudis, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Nombre de tasques	Nivell d'estudis		
		Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors
Dones	Cap tasca	38,7	27,0	22,6
	1-2 tasques	42,6	43,3	46,0
	3-5 tasques	18,6	29,8	31,4
	Total	100	100	100
Homes	Cap tasca	20,7	14,8	16,0
	1-2 tasques	43,5	48,1	49,6
	3-5 tasques	35,9	37,0	34,5
	Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En un sentit similar, es comprova que la realització en solitari de la majoria de les tasques *tradicionalment femenines* experimenta un gran descens amb l'accés als estudis secundaris (passant del 33,5% al 21,9%) i un de menor amb l'accés als estudis superiors, mentre que en el cas dels homes amb l'accés a aquest nivell educatiu es produeix un important augment dels qui fan en solitari una o dues tasques (del 27,2% al 41,4%), que és paral·lel a un descens dels qui no en fan cap (que passa del 69,6% al 54,9%); tanmateix, els que fan la major part de tasques en solitari segueixen sent una proporció anecdòtica (entre el 3,3 i el 4,2%).

TAULA 6.10. Nombre de tasques tradicionalment femenines assumides en exclusiva per la persona jove dins de la parella segons nivell d'estudis, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen en parella. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Nombre de tasques	Nivell d'estudis		
		Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors
Dones	Cap tasca	32,5	36,3	39,3
	1-2 tasques	34,0	41,9	45,1
	3-5 tasques	33,5	21,9	15,6
	Total	100	100	100
Homes	Cap tasca	69,6	54,9	58,0
	1-2 tasques	27,2	41,4	37,8
	3-5 tasques	3,3	3,7	4,2
	Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En el cas de la cura de les criatures, el nivell educatiu secundari sembla tenir també un efecte important amb relació al fet que les dones s'encarreguin d'aquesta responsabilitat, però en el cas dels homes els resultats són poc clars. Les dones amb un nivell educatiu bàsic contesten en més de la meitat d'ocasions que es fan càrrec en exclusiva dels seus fills i filles, mentre que les que han arribat a batxillerat i a la universitat ho fan en gairebé un terç de les situacions, sense que específicament el nivell universitari suposi una diferència. D'altra banda, aquest increment de la percepció de corresponsabilitat per part de les dones amb estudis secundaris és, en canvi, una disminució d'aquesta mateixa percepció de corresponsabilitat per part dels homes amb un nivell educatiu equivalent. Els homes que han dut a terme estudis mitjans no obligatoris afirmen que en són corresponsables en un 22% dels casos, un percentatge molt inferior al 48,2% dels qui no tenen estudis o en tenen de nivell primari. En canvi, els homes universitaris responen gairebé igual que els membres del grup sense estudis, un 51,4%. Una possible explicació pot tenir a veure amb el caràcter subjectiu d'aquesta pregunta, i la possibilitat que el descens (estudis secundaris) seguit d'un augment de la percepció de la corresponsabilitat (estudis superiors) tingui a veure amb una consciència de l'abast d'aquesta tasca (estudis secundaris) i amb la seva realització efectiva (estudis superiors). Aquesta, però, és una hipòtesi que caldria contrastar en un estudi més aprofundit.

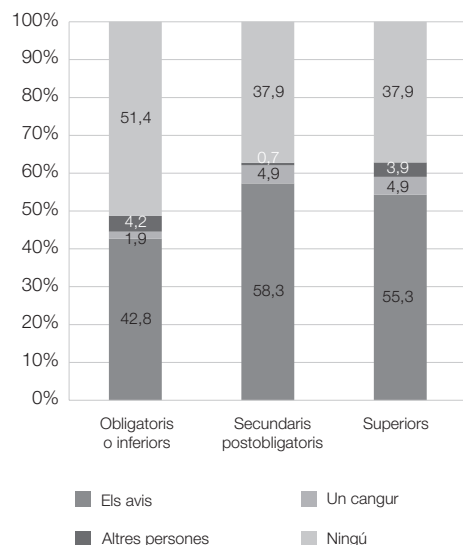
TAULA 6.11. Responsabilitat en la cura dels fills dins de la parella segons nivell d'estudis, per sexe. Joves de 15 a 34 anys que viuen amb parella i fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Nivell d'estudis	Responsabilitat en la cura dels fills/filles					Total
		Principalment jo	Jo una mica més que la meua parella	Més o menys igual	Una mica més la meua parella	Principalment la meua parella	
Dones	Obligatoris o inferiors	54,2	20,6	22,9	1,5	0,8	100
	Secundaris postobligatoris	30,9	21,6	40,2	5,2	2,1	100
	Superiors	33,3	36,2	27,5	0,0	2,9	100
Homes	Obligatoris o inferiors	2,4	4,8	48,2	30,1	14,5	100
	Secundaris postobligatoris	4,9	4,9	22,0	43,9	24,4	100
	Superiors	0,0	0,0	51,4	34,3	14,3	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

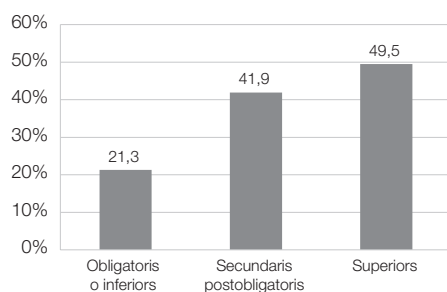
D'altra banda, la hipòtesi plantejada per Moreno (2013), és a dir, que sigui la població amb major nivell educatiu la que externalitza la tasca de neteja o de la cura d'infants, cosa que afavoreix la igualtat dins de la parella al mateix temps que s'esquiva en part l'increment del treball no remunerat masculí, no pot ser contrastada, atesos els baixos percentatges i la reduïda mostra amb què es treballa. Tanmateix, en el cas de la cura sí que es pot conèixer aquesta externalització a través de les preguntes "Alguna altra persona s'ocupa, com a mínim un cop a la setmana, de tenir cura dels nens?" i "Portes els teus fills a l'escola bressol?". Pel que fa al primer cas, al gràfic 6.8 es comprova que les mares i pares amb nivells educatius més baixos tenen també menys suport extern, remunerat o no. A aquesta circumstància s'hi afegeix el fet que, pel que fa a l'escola bressol (gràfic 6.9), si bé només el 34,2% dels pares i mares joves escolaritzen les seves criatures abans dels tres anys, aquest percentatge augmenta amb el nivell educatiu (de forma possiblement relacionada amb un augment del nivell de renda): passa del 21,3% de les mares i pares amb nivells educatius obligatoris al 41,9% dels que tenen estudis postobligatoris secundaris i al 49,5% dels que tenen estudis superiors.

GRÀFIC 6.8. Persones fora de la parella que tenen cura dels fills un cop a la setmana com a mínim segons nivell d'estudis de la persona jove. Joves de 15 a 34 anys que viuen amb parella i fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

GRÀFIC 6.9. Porta els fills a l'escola bressol segons nivell d'estudis. Joves de 15 a 34 anys amb fills. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.4.4. Dificultats per conciliar?

L'existència de desigualtats de gènere en les tasques de cura i domèstiques, que tanmateix han disminuït des de 2012, fa pressuposar l'existència d'una percepció força diferenciada sobre les dificultats per conciliar la vida laboral, familiar i personal per part dels i les joves.

Aquesta dificultat és puntuada, en una escala del 0 al 10, amb un 5,12 per part de les dones, i amb un 4,74 per part dels homes. Tal com es veu, no és una percepció gaire elevada, ja que la major part de la població enquestada se situa en el valor intermedi (el 5), i la diferència per sexe és petita. Així doncs, el problema de la conciliació no sembla emergir com un problema important i una font de malestar diferenciada en funció del gènere en aquesta etapa vital.

La situació de parentalitat es mostra com un element clarament diferenciador del nivell de dificultat per a la conciliació de la vida laboral, familiar i personal, i augmenta gairebé un punt en l'escala del 0 al 10. Aquest augment es produeix amb lleugeres diferències entre homes i dones, ja que per ells és de 0,77 i per a elles d'1,04. Així doncs, si es vol fer un perfil dels extrems pel que fa a les dificultats de conciliar es podria afirmar que el perfil de la persona jove amb menys dificultats de conciliació és el d'un home amb estudis obligatoris o inferiors (independentment de la seva paternitat), mentre que la persona jove amb més dificultats és el d'una dona amb un o més fills a càrrec (independentment del seu nivell d'estudis).

TAULA 6.12. Dificultats de conciliació segons nivell d'estudis i situació de parentalitat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Mitjana en una escala de 0 a 10

Sexe	Dificultats de conciliació					Total
	Nivell d'estudis			Situació de parentalitat		
	Obligatori o inferiors	Secundaris postobligatoris	Superiors	Sense fills/es	Amb fills/es	
Dones	4,52	5,52	5,23	4,90	5,94	5,12
Homes	4,41	4,82	5,31	4,62	5,39	4,74
Total	4,46	5,17	5,26	4,75	5,72	4,93

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si s'observa la dificultat per conciliar tenint en compte el nivell educatiu, es comprova que la percepció de dificultats per conciliar augmenta amb l'increment del nivell educatiu. De nou és possible que hi hagi un biaix en les percepcions. Així doncs, aquesta resposta pot ser deguda a tres raons, que poden estar combinades: d'una banda, una organització del món laboral en la qual les ocupacions elementals o mitjanes tenen una major regulació horària que no pas les tècniques o directives, fet que facilita la conciliació; d'una altra banda, una consciència superior sobre el dret al propi temps d'oci i descans per part de les persones amb nivells educatius universitaris, i finalment, l'augment de responsabilització de les tasques domèstiques i de cura entre els homes amb nivells educatius més alts. En tot cas, el col·lectiu on es produeixen diferències (que resulten estadísticament significatives) entre els sexes és el de les persones amb estudis secundaris, col·lectiu que, entre les dones, augmenta considerablement la percepció de dificultats de conciliació respecte a les que tenen nivells inferiors, mentre que entre els homes aquest augment és molt moderat. Aquesta dada seria consistent amb la percepció sobre la corresponsabilitat de la cura dels

fills, que en les dones amb estudis secundaris disminueix de forma pronunciada respecte a les dones amb menys nivell educatiu.

6.5. Ocupació

Les dades macroeconòmiques indiquen una incorporació progressiva de les dones al mercat de treball en les darreres dècades: la taxa d'ocupació femenina a Catalunya ha passat d'un 28% l'any 1978 a un 51% el 2008, l'any amb l'ocupació femenina més alta fins a l'actualitat. Tot i que bona part de les dones d'estrats socials més baixos sempre han treballat a l'economia mercantil (de manera formal o informal), àmplies capes de les classes mitjanes, en paral·lel a la transformació dels valors familiars i a l'increment del nivell educatiu, s'han incorporat a l'ocupació en els darrers anys, incorporació que es va intensificar durant la primera dècada del 2000, per passar a disminuir en fins a set punts durant els anys de la crisi (Gálvez, 2016).

L'àmbit laboral és un dels terrenys més estudiats pel que fa a la desigualtat de gènere. A grans trets, els sistemes de benestar europeus es caracteritzen pels factors següents: existeix una major participació al mercat de treball per part dels homes que de les dones, que és encara més diferencial si es comptabilitzen només les persones ocupades a temps complet, ja que un important gruix de dones s'hi incorpora només de forma parcial, triplicant el nombre d'homes que es troben en aquesta situació. La temporalitat també està tradicionalment feminitzada, si bé no en la mateixa mesura que la parcialitat.

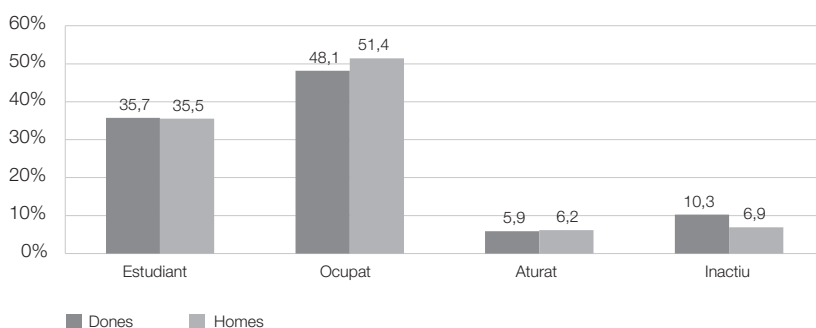
D'altra banda, es produeixen dos fenòmens que la literatura ha anomenat “segregació horitzontal” i “segregació vertical” de gènere de l'ocupació, és a dir, l'acumulació d'homes i de dones en diferents posicions del mercat de treball: en el primer cas segons el tipus d'ocupació; en el segon, segons el nivell de l'ocupació. Aquests fenòmens tenen a veure amb la reproducció de rols i estereotips de gènere, així com amb la manca de valoració de les tasques tradicionalment fetes per dones. Tots els elements assenyalats tenen un pes en l'anomenada bretxa salarial de gènere, és a dir, la desigualtat en les percepcions de rendes del treball entre homes i dones. Les desigualtats de gènere a l'ocupació no es poden entendre, tal com ja s'ha esmentat, sense comprendre el desigual repartiment de les tasques i treballs domèstics i de cura, que són imprescindibles i limiten l'accés al mercat (Torns, 2007; Carrasco, *et al.*, 2011). També els prejudicis i les expectatives socials diferenciades respecte a homes i dones hi tenen un paper clau. Finalment, l'educació és també un condicionant important.

En aquest apartat es descriurà l'abast d'aquests fenòmens a l'etapa juvenil, i també es posaran en relació amb els dos determinants que s'han assenyalat i s'han analitzat als epígrafs anteriors: el primer, l'existència d'obligacions domèstiques i de cura, on la distribució desigual entre dones i homes s'aguditza de forma molt notable amb l'aparició de fills i filles. El segon, el nivell educatiu, que, com s'ha vist, és superior entre les dones que entre els homes, i que, per tant, hauria de ser *–a priori–* una palanca important per a la igualtat de gènere entre la gent jove.

6.5.1. Participació en el mercat de treball

Entre la població jove es produeix, si bé en una considerable menor mesura que en altres grups d'edat, una desigualtat pel que fa a l'activitat laboral i a la manca d'activitat laboral. En el primer cas, els homes són majoria, tot i que les diferències no són gaire pronunciades. Entre la població no ocupada, però, la inactivitat és una situació sensiblement feminitzada. A més, aquesta opció (en contraposició amb el que ha passat amb l'atur) ha augmentat respecte a 2012 en un escenari, per a la resta, de continuïtat important.

GRÀFIC 6.10. Relació amb l'activitat segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.5.2. Contractació temporal

La contractació temporal és un dels principals esculls per a l'obtenció de la seguretat econòmica necessària per a la consolidació de projectes de vida. La temporalitat ha estat, a més, un fenomen sensiblement feminitzat tradicionalment (si bé no de forma tan pronunciada com la contractació a temps parcial). Tanmateix, durant la crisi econòmica la precarització laboral masculina ha provocat un increment generalitzat de la temporalitat i un escurçament del diferencial de gènere, fins a arribar a una inversió d'aquesta realitat en alguns moments. En aquest context, quina ha estat la situació de la població juvenil? La taula següent mostra com el 47% del jovent declara tenir un contracte temporal, i també com produeix una sensible desigualtat de gènere: aquesta situació és declarada gairebé set punts més entre les dones joves (50,5%) que entre els homes joves (43,4%).

TAULA 6.13. Tipus de contracte segons sexe. Joves de 15 a 34 anys ocupats assalariats. Catalunya, 2017. Percentatge

Tipus de contracte	Sexe		Total
	Dones	Homes	
Indefinit	49,5	56,6	53,0
Temporal	50,5	43,4	47,0
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El fet de tenir estudis superiors té un efecte lleugerament protector en el cas de les dones (que passen a ser temporals en un 45,6% de casos, enfront del 53,9% de les qui tenen estudis obligatoris), mentre que per als homes el nivell d'estudis no modifica de forma significativa el percentatge de temporalitat. D'altra banda, hi ha poques diferències entre les dones i els homes no nascuts a l'Estat espanyol quant al tipus de contractació: el 53% de les dones són temporals pel 54,3% dels homes, però aquesta diferència s'amplia sensiblement a favor dels homes quan han nascut a l'Estat espanyol. En aquest cas, i en comparació amb els immigrants, la temporalitat és més baixa per a ambdós sexes però les dones la pateixen més que els homes (el 49,8% enfront del 39,7%, respectivament). Per acabar, els fills o filles de persones d'origen estranger tenen més possibilitats de treballar sense contracte que els d'origen espanyol (en mesures similars tot i que lleugerament superior per a elles: un 39,7% els homes i un 43,2% les dones); en el cas dels homes, a més, també creix la probabilitat de tenir un contracte temporal (30,6%), fet que no es produeix entre les dones.

6.5.3. Parcialitat

En el conjunt de la població la contractació a temps parcial femenina triplica la masculina, i aquest és un fet clau per comprendre la desigual distribució del treball remunerat i no remunerat (domèstic familiar), així com la feminització de la pobresa. Ara bé, entre la població jove es comprova que aquesta gran desigualtat no es produeix en la mateixa mesura. De fet, la jornada més freqüent és la jornada completa (40 hores), tot i que la mitjana en el cas de les dones joves és de 35,7 hores, mentre que la mitjana d'hores treballades pels homes joves gairebé arriba a la jornada completa, amb 39 hores setmanals. Per tant, la jornada mitjana dels joves supera en una mica més de tres hores setmanals la de les joves, apuntant una tendència que és molt més àmplia per a altres generacions o grups d'edat.

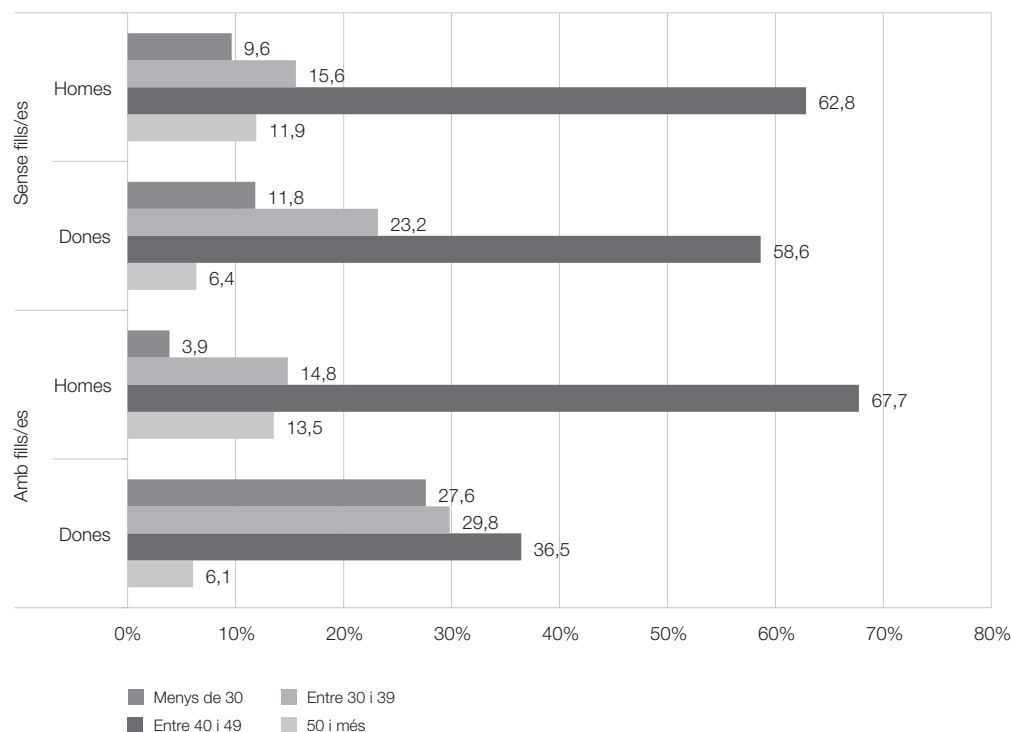
TAULA 6.14. Hores treballades a la setmana segons sexe. Joves ocupats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Indicador	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Mitjana	35,7	39,0	37,4
Mediana	40	40	40
Moda	40	40	40

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

La quantitat d'hores treballades a la setmana presenta poques diferències en funció del gènere. És pertinent, doncs, preguntar-se quins són els processos que porten a l'increment de la desigualtat en les jornades laborals, que és encara molt lleu en la població juvenil. Com ja s'ha esmentat a l'epígraf anterior, l'aparició de les obligacions vinculades a la maternitat/paternitat és un desencadenant de desigualtat de gènere pel que fa al temps dedicat a les tasques domèstiques o de cura. És lògic, doncs, suposar que aquesta desigual dedicació tindrà el seu revers en una desigualtat en la dedicació en hores al mercat de treball. Aquesta hipòtesi es veu confirmada quan s'analitza el temps de la jornada laboral per trams i es comparen homes i dones amb fills i sense.

GRÀFIC 6.11. Hores treballades a la setmana segons si es tenen fills, per sexe. Joves ocupats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

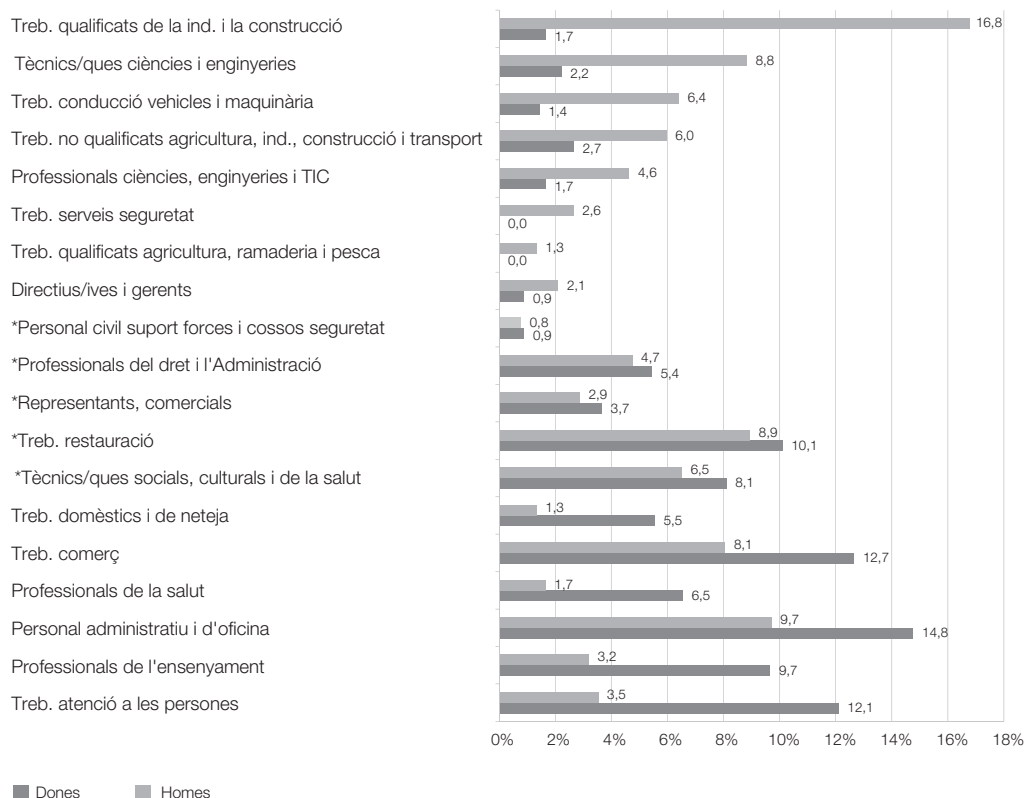
Com es pot comprovar, les diferències entre la població sense fills ja són sensibles: entre les dones, un major percentatge treballen menys de quaranta hores que entre els homes, mentre que, al contrari, entre els homes un major percentatge treballa quaranta hores o més. Les diferències són lleus però s'aguditzen de forma molt pronunciada entre la població amb canalla: si es comparen les mares amb les dones que no ho són es comprova que les que treballen quaranta hores o més són un percentatge molt menor (hi ha 22,5 punts de diferència). En conseqüència, es produeix un augment entre les que treballen menys de quaranta hores, que passen de representar una tercera part de les dones sense canalla (35%) a ser la majoria de les dones amb canalla (57,5%). Específicament, el gran augment es produeix en el col·lectiu que treballa menys de 30 hores, que passen de representar l'11,8% al 27,6% dels casos. En el cas dels homes, en canvi, succeeix el contrari, i el percentatge de pares que treballa quaranta hores o més augmenta respecte als qui no tenen fills (passen del 62,8% al 67,7% els homes que treballen entre 40 i 49 hores, i de l'11,9% al 13,5% els que treballen cinquanta hores o més). En conseqüència, els pares que treballen a jornada parcial disminueixen, i passen de ser una quarta part a representar menys d'una cinquena part. El fet que la parentalitat sigui un moment desencadenant pel que fa a la

desigualtat de la distribució dels treballs –remunerat i no remunerat– està documentat des de fa dècades per la literatura (vegeu Torns, 2007), i per tant es pot descartar que es tracti d'una qüestió generacional, fet que aboca al pessimisme també pel que fa a l'evolució de la desigualtat econòmica i laboral en les següents etapes vitals: la vida adulta i, sobretot, la vellesa.

6.5.4. Tipus d'ocupació: la segregació horitzontal de gènere

La segregació horitzontal de gènere està definida com la distribució no uniforme d'homes i dones en diferents tipus de treball. “Generalment, la segregació horitzontal de l'ocupació fa que les dones es concentrin en llocs de treball que es caracteritzen per una remuneració i un valor social inferiors i que són en bona mesura una prolongació de les activitats que fan en l'àmbit domèstic” (Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball, 2008: 25). Com ja s'ha esmentat a l'epígraf sobre educació, l'especialització d'homes i dones en diferents tipus d'activitats, determinada pels rols tradicionals de gènere, és una de les formes més importants de desigualtat entre homes i dones, a més de suposar un empobriment tant de les opcions de vida dels individus com de les experiències que permeten generar sabers compartits en cadascun dels àmbits socials i econòmics. Ja s'ha vist que a l'etapa formativa aquesta segregació horitzontal es produeix, i que les dones es decanten pels estudis socials, humanístics i relacionats amb l'atenció a les persones i la seva salut, mentre que els homes opten per estudis tècnics i també científics, vinculats a coneixements instrumentals. A continuació s'observa si aquesta mateixa pauta es pot identificar en la participació dels joves en el mercat de treball.

GRÀFIC 6.12. Sector d'activitat segons sexe. Joves ocupats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

*Les diferències entre sexes no són estadísticament significatives (p-value > 0,05)

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

El tipus d'ocupació permet identificar algunes d'aquestes tendències a la segregació horitzontal. En concret, es comprova que entre les dones tenen més pes sis tipus d'ocupacions: les treballadores poc qualificades de l'atenció a les persones, les professores i mestres i altres professionals qualificades de l'educació, el personal administratiu i d'oficina, les persones que treballen en botigues i comerç, i el personal domèstic. Per contra, entre els homes tenen un pes més gran els oficis qualificats i no qualificats en l'àmbit de l'agricultura, la ramaderia i la pesca, així com els no qualificats de la construcció i la indústria, i els qualificats en aquests dos sectors, que és el tipus d'ocupació més freqüent per als homes. També estan masculinitzades les feines en els serveis de seguretat; els professionals qualificats i tècnics en el camp científic, les enginyeries i les TIC, i els conductors de vehicles i maquinària. I, finalment, les posicions directives, que s'analitzaran en la secció següent. Entre les ocupacions sense diferències o amb diferències no significatives estadísticament hi ha el personal del sector de la restauració, els representants o comercials, els profes-

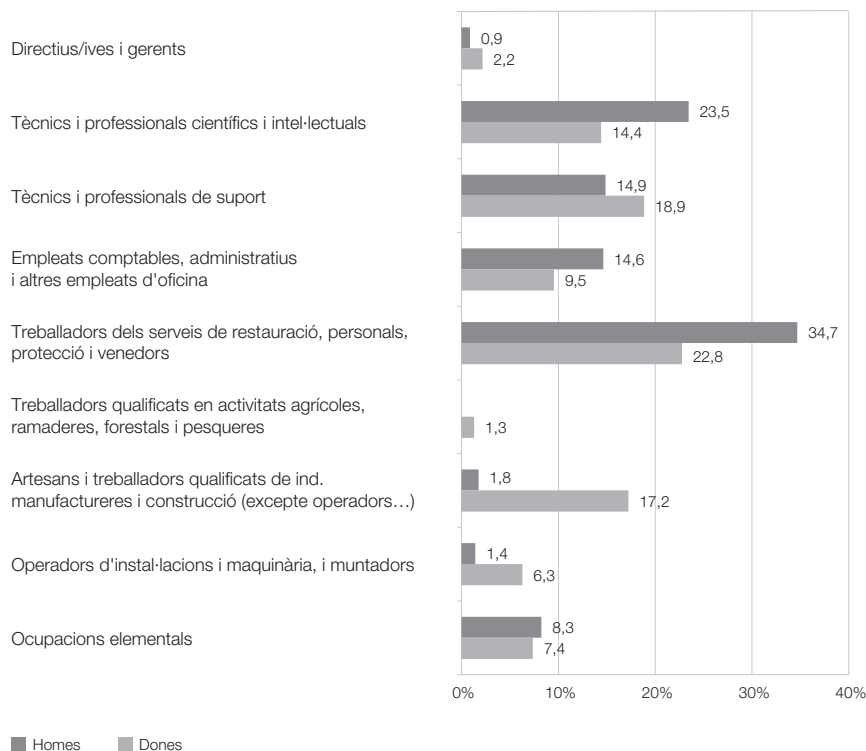
sionals amb qualificacions superiors en el camp del dret i l'administració, i el personal de suport civil a les forces de seguretat.

Així doncs, es pot afirmar que en la població juvenil, i de forma congruent amb allò que passava en l'àmbit educatiu, els rols de gènere en la posició laboral tenen un paper important. Aquest fet té importants conseqüències en les rendes, ja que els sectors feminitzats estan més mal remunerats (a nivells equivalents de qualificació) que els masculinitzats. També en altres aspectes, com ara les possibilitats de desenvolupament professional, que són més àmplies en els sectors masculinitzats. Així doncs, aquest moment en el cicle de vida pot resultar determinant en la consolidació i fins i tot l'eixamplament de les desigualtats laborals i salarials de gènere en etapes posteriors de la vida.

6.5.5. Categoria professional: la segregació vertical de gènere

La segregació vertical és la “distribució no uniforme d'homes i dones en nivells diferents d'activitats. Generalment la segregació vertical de l'ocupació fa que les dones es concentrin en llocs de treball de menor responsabilitat” (Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball, 2008: 25). Pel que fa a aquesta segona forma de segregació de gènere en l'àmbit laboral, es comprova com l'entrada en el mercat de treball, malgrat el major nivell formatiu femení, mostra ja en l'etapa juvenil aquesta tendència a la desigualtat, tot i que matisada pel fet que les dones tenen un millor nivell formatiu que els homes. De la mateixa manera que ja succeïa l'any 2012, malgrat que les dones són una majoria important entre les persones amb ocupacions tècniques i professionals, les posicions directives –ocupades en molt baixa mesura per persones joves– es troben masculinitzades.

GRÀFIC 6.13. Categoria professional segons sexe. Joves ocupats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

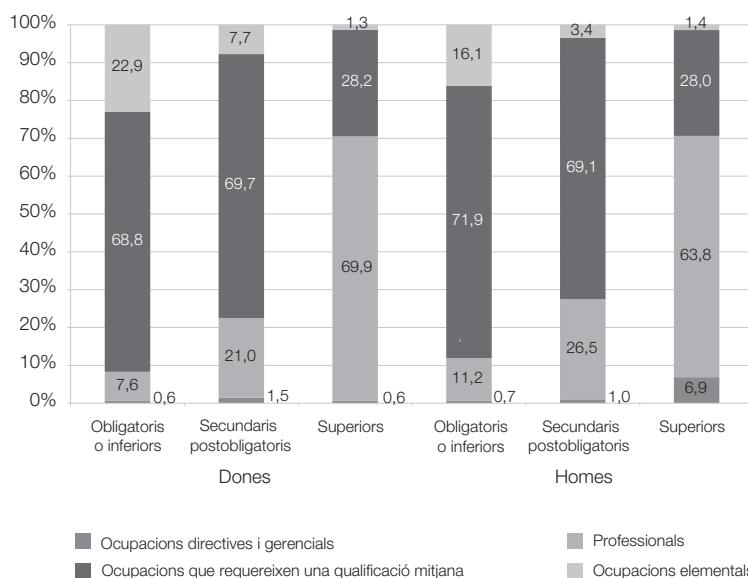
Respecte a l'any 2012, en aquestes posicions –al capdamunt de l'escala professional– es poden identificar dos canvis: d'una part, la gent jove l'ocupa en menor mesura (representava el 3,5% el 2012, i en canvi representa l'1,8% el 2017), i de l'altra les desigualtats de gènere s'han ampliat. Així, l'any 2017 el predomini que ja es mostrava l'any 2012 d'ocupacions que requereixen una qualificació mitjana s'ha ampliat, i també la seva masculinització (contra la intensificació de la feminització de les ocupacions professionals).

6.5.6. Diferències de gènere en l'ajust entre estudis i feina?

El pes equivalent d'homes i dones en les ocupacions elementals (o fins i tot lleugerament superior entre les dones) contrasta amb la majoria masculina en el nivell educatiu primari o menor, mostrat a la secció anterior. Al gràfic següent es pot veure com es produeixen certes diferències entre homes i dones joves dels diferents nivells educatius pel que fa a la seva participació al mercat de treball. Així, es pot comprovar com es produeixen diversos fenòmens. D'una banda, entre la població amb estudis obligatoris o inferiors es veu que les dones amb

aquesta qualificació treballen en una ocupació elemental en un 22,9% dels casos, és a dir, 6,8 punts percentuals més que els nois d'aquestes mateixes característiques. En l'extrem contrari, observant la població amb estudis superiors, es comprova que el 6,9% d'homes amb aquesta qualificació tenen la posició més alta captada per l'enquesta: la de directors o gerents. Això implica 6,2 punts més que les dones, que ocupen aquesta posició en un 0,6% de les ocasions. Si bé es tracta de col·lectius professionals petits (especialment el més elevat), es posa de manifest com ja en les primeres etapes de la vida laboral s'inicien –malgrat el nivell educatiu– els fenòmens del sostre de vidre (en les millors posicions) i el del terra enganxós (en les pitjors).

GRÀFIC 6.14. Categoria professional segons nivell d'estudis, per sexe. Joves ocupats de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

D'altra banda, entre les persones ocupades amb formació superior no existeix un fenomen important de desigualtat de gènere en la sobrequalificació: aproximadament un 30% treballa en ocupacions mitjanes o elementals. Entre la població amb estudis postobligatoris apareixen diferències (de 4,3 punts) entre el pes de les dones amb ocupacions elementals i els homes que tenen aquest mateix tipus d'ocupacions.

Si s'observen les dades en sentit contrari (és a dir, el pes en cada sexe de la població amb ocupacions per sobre del seu nivell educatiu) s'identifiquen algunes diferències: les posicions professionals o directives ocupades per persones amb estudis mitjans, ho són en major proporció en el cas dels homes (27,5%) que per a les dones amb aquest nivell formatiu (22,5%). En el mateix sentit, entre les persones amb estudis bàsics o menys es comprova que els homes superen en 6,8 punts les dones pel que fa a l'ocupació en una posició de qualificació mitjana o més (77% elles, i 83,8% ells).

Diferències relacionades amb la paternitat i la maternitat

Amb l'arribada dels fills i filles el fenomen de la disparitat de gènere pel que fa a la correspondència entre nivell educatiu i nivell laboral s'accentua. Quan això ocorre, apareix de forma més clara la sobrequalificació diferencial de gènere, i es produeix un fenomen paradoxal: quan són pares, els homes disminueixen la seva situació de sobrequalificació, mentre que les dones l'augmenten. Així, un 5% dels ocupats amb estudis secundaris postobligatoris i sense fills tenen sobrequalificació. Aquesta proporció disminueix a un 1% en el cas dels ocupats amb fills. Per contra, en aquest grup educatiu les dones passen de patir en un 5% la sobrequalificació a patir-la en un 13%. En el cas dels estudis superiors, un 31% dels homes sense fills pateixen sobrequalificació per un 22% dels qui són pares. En canvi, elles mantenen la seva sobrequalificació, passant d'un 29% quan no tenen fills a un 31% quan sí que en tenen. Les dades semblen apuntar que la maternitat perjudica especialment les dones amb estudis secundaris. En contraposició, la paternitat afecta de manera positiva els homes amb estudis superiors. No obstant això, aquests resultats s'han d'analitzar amb cautela, ja que el nombre d'observacions no és gaire elevat.

Pel que fa a la població amb estudis elementals, els homes no veuen afectada la seva posició professional (i es mantenen en ocupacions bàsiques en un 14%, i ocupen posicions superiors a aquesta el 86%). En canvi, les dones sense fills amb nivells d'estudis bàsics o menys es mantenen en ocupacions bàsiques en un 19% (el 81% accedeixen a ocupacions superiors), però les que tenen fills passen a ser el 28%, i les que accedeixen a posicions superiors són poc més del 70%. Això eixampla la desigualtat laboral entre homes i dones joves en aquests perfils educatius.

6.5.7. Desigualtat salarial: la bretxa salarial de gènere

L'anomenada bretxa salarial de gènere és sens dubte un dels factors més importants de desigualtat. Es tracta de la diferència entre el salari mitjà dels homes i de les dones (Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball, 2008: 19). L'any 2015, a Catalunya aquesta bretxa era d'un 24% (segons l'Enquesta anual d'estructura salarial de l'INE). Així doncs, cal comprovar si aquesta diferència es produeix ja en la població juvenil. Aquesta comprovació mostra que la desigualtat salarial per gènere entre la població jove és inferior a la del conjunt de la població. Les dones joves ingressen, de mitjana, un 12% menys que els homes joves. A més, aquesta bretxa disminueix si en comptes de considerar la mitjana es considera la mediana. La meitat de les dones joves cobra 1.077 euros mensuals o menys, mentre que en el cas dels homes joves la meitat de la població ingressa 1.200 euros mensuals o menys, cosa que representa un 10% més que les dones.

La mediana, però, és inferior a la mitjana, i tot i que la diferència és escassa, ha augmentat respecte a l'any 2012, i ho ha fet més en el cas dels homes que en el de les dones. Aquesta diferència pot indicar desigualtats internes en els salaris, i per tant apunta a una major desigualtat salarial entre la població masculina que entre la població femenina, i a una tendència a l'augment d'aquesta desigualtat que s'afegeix a la tendència comuna al descens salarial. Tanmateix, l'evolució més negativa és la del sou mensual més freqüent,

que per a les dones ha passat de 1.750 l'any 2012 a 1.200 el 2017, i per als homes de 1.750 euros a 1.000. Es tracta en conjunt d'un escenari negatiu, i d'un empitjorament respecte de 2012 de forma més pronunciada entre els homes que entre les dones. Aquesta tendència haurà de ser monitoritzada en els anys vinents, ja que els indicadors socioeconòmics indiquen una recuperació laboral masculina en major mesura que la femenina. Aquest escenari, segons indiquen les expertes (Gálvez, 2016), reflecteix una divisió dels efectes de la crisi en dues etapes: una primera amb major impacte per als homes, i una segona de major impacte per a les dones. Es tracta d'un model que per ser contrastat en la seva aplicació a la població juvenil requerirà les informacions de la propera onada de l'EJC.

TAULA 6.15. Ingressos mensuals nets del treball i bretxa salarial segons sexe. Catalunya, 2012 i 2017. Euros i percentatge

Indicador	Sexe						Bretxa salarial		
	Dones			Homes					
	2012	2017	Variació	2012	2017	Variació	2012	2017	Variació
Mitjana	1.200	1.113	8	1.419	1.269	12	15	12	3
Mediana	1.200	1.077	11	1.400	1.200	17	14	10	4
Moda	1.750	1.200	46	1.750	1.000	75	0	-20	20

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

La bretxa salarial entre la població juvenil es redueix quan els nivells de formació són més alts. La transformació del teixit productiu, on les posicions ocupacionals de nivells formatius mitjans i baixos cada cop estan menys protegides per la negociació col·lectiva, pot estar darrere de l'ampliació de la bretxa salarial en aquestes posicions. Pel que fa al fet de ser pares o mares, no perjudica la bretxa salarial entre dones i homes. Això és força contrain-tuïtiu, i pot ser degut a l'efecte de l'edat (la població amb criatures té més edat que la que no en té), però en tot cas requeriria una exploració més aprofundida.

TAULA 6.16. Ingressos mensuals nets del treball i bretxa salarial segons nivell d'estudis, per sexe. Catalunya, 2017. Euros i percentatge

Nivell d'estudis	Sexe		Bretxa salarial
	Dones	Homes	
Obligatori o inferiors	775,0	1.042,2	25,6
Secundaris postobligatoris	776,1	1.085,6	28,5
Superiors	1.319,2	1.439,0	8,3

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

TAULA 6.17. Ingressos mensuals nets del treball i bretxa salarial segons si es tenen fills, per sexe. Catalunya, 2017. Euros i percentatge

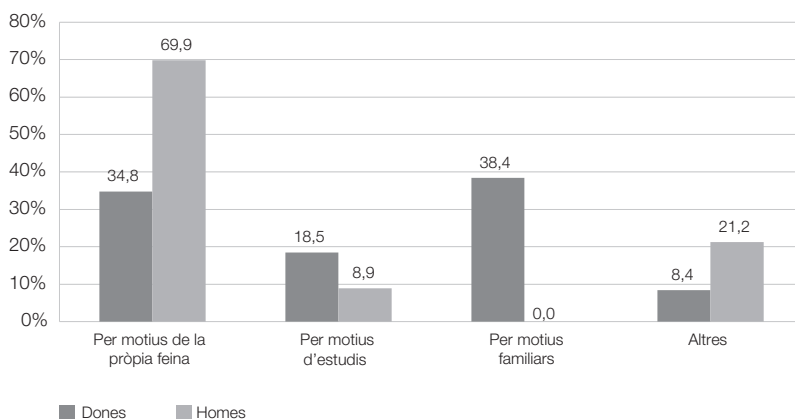
Tenir fills	Sexe		Bretxa salarial
	Dones	Homes	
Tenen fills	1.048,3	1.192,3	12,1
No tenen fills	974,0	1.165,4	16,4

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.5.8. L'abandonament del món laboral

Com s'ha vist fins ara a través de la parcialitat, l'increment de càrrega del treball domèstic o de cura té un pes important en les desigualtats de gènere en la dedicació al mercat de treball remunerat. Com ja s'ha esmentat a la introducció d'aquesta secció, una altra forma de participació "imperfecta" en el mercat de treball és la discontinuïtat. Per això és oportú preguntar-se sobre el pes del treball domèstic i de cura en l'abandonament de l'ocupació remunerada. Tal com ja es va mostrar en l'informe de l'EJC de 2012, és un fenomen clarament travessat pel gènere. Així, mentre que els homes joves en cap cas esgrimeixen les responsabilitats familiars com un motiu per a aquesta sortida del mercat laboral, les dones joves ho fan en un 38,1% de les ocasions, i aquesta és la raó esmentada més sovint, lleugerament per sobre de les raons relacionades amb el mercat laboral. Per a ells, en canvi, les raons pròpies de la feina representen el 69,1%, fet que mostra una preponderància clara sobre la resta de motivacions –a diferència de la distribució més repartida de motius en el cas de les noies.

GRÀFIC 6.15. Motius per haver deixat la darrera ocupació segons sexe. Joves a l'atur o inactius de 15 a 34 anys que han abandonat la feina per una decisió pròpia. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Finalment, aquest epígraf es tanca emfasitzant la idea que, tal com s'ha vist, per comprendre millor les desigualtats de gènere en l'àmbit laboral és imprescindible analitzar la càrrega de treball no remunerat d'homes i dones joves. Aquesta tasca es du a terme a l'epígraf següent.

6.6. Cap a una identificació de perfils socioeconòmics sensible al gènere

En la darrera part d'aquesta secció es proposa una tipologia dels homes i les dones joves sensible al gènere. L'objectiu de l'exercici és analitzar-los per separat a fi de comprovar si les situacions que travessen s'assemblen o es diferencien en un moment de les seves vides, entre els 25 i els 34 anys, en què la major part de la gent ja ha finalitzat els estudis i s'ha emancipat o està en transició cap a l'emancipació. És, per tant, un període en què diverses dimensions de la vida (laboral, econòmica, de forma de convivència, de càrrega de treball no remunerat) poden crear sinergies orientades a generar o consolidar desigualtats de gènere en etapes anteriors, i que ja s'han apuntat a la resta de seccions.

La tipologia s'ha elaborat a partir de la tècnica estadística dels conglomerats, que agrupa col·lectius relativament homogenis tot tenint en compte un seguit de dimensions bàsiques relatives a les condicions socioeconòmiques i educatives, incloent dues variables relatives al treball no remunerat.² Així es podrà comprovar si determinats factors afecten tots dos sexes, "agrupant-los" de forma similar, o si hi ha elements que destaquen en determinats col·lectius d'un sexe però no en els de l'altre, i per tant es pot considerar que tenen un pes diferent en la vida dels homes i de les dones joves.

També es comprovarà el pes de les persones d'origen estranger en cada tipus masculí i femení per conèixer de manera específica la situació de la població immigrada i reflectir com la intersecció entre gènere i origen pot tenir efectes en les condicions de vida.

A continuació s'exposen les dimensions i variables seleccionades.

2 S'han seleccionat dues variables que ofereixen una perspectiva més objectiva i més subjectiva sobre la càrrega de treball no remunerat i la dificultat d'encaixar aquesta càrrega en la resta d'aspectes de la vida. Per raons tècniques s'han hagut d'excloure les variables sobre el temps de dedicació al treball no remunerat, així com les de dedicació a la cura d'infants.

Quadre 6.1. Variables i categories incloses en la construcció de les tipologies de situació socioeconòmica

Dimensió	Variable	Categories
Educació	Nivell d'estudis més alt finalitzat	Obligatori o inferiors / Secundaris postobligatoris / Superiors
Emancipació i família	Situació de convivència	Progenitors o equivalents / Sol / Parella sense fills / Parella i fills / Companys de pis / Sol amb fills
	Edat en què va començar a viure d'ingressos propis	< 19 / 19 a 22 / 23 a 26 / > 26 / Encara no ha pogut
Activitat	Activitat principal i secundària objectiva	Estudiant sense activitat 2ia / Estudiant que treballa / Estudiant aturat / Ocupat sense activitat 2ia / Ocupat que estudia / Ocupat aturat / Aturat sense activitat 2ia / Aturat que estudia o treballa / Cura de fills, malaltia, discapacitat o altres situacions d'inactivitat
Treball remunerat	Professió principal	Directors i gerents / Prof. científics i intel·lectuals / Tècnics i prof. de suport / Empleats d'oficina, comptables i administratius / Treb. de restauració, personals i venedors / Treb. act. agrícoles, ramaderes i pesqueres / Artesans, treb. indústries i construcció / Operadors instal·lacions i maquinària, i muntadors / Ocupacions elementals / No ocupats
	Tipus de contracte	Temporal / Indefinit / No és procedent
	Jornada laboral setmanal	Mitja jornada (<20h) / Jornada parcial (<30h) / Jornada parcial (>30h) / Jornada completa (40h) / Jornada completa (>40h) / No ocupats
Treball no remunerat	Nombre de tasques domèstiques* de què sempre s'encarrega la persona entrevistada	Cap / 1 o més / 3 o més / No procedeix
	Dificultat per conciliar	1r quartil (mínima dificultat) / 2n / 3r / 4t / No és procedent
Ingressos	Total d'ingressos individuals a l'any en quartils	1r quartil (25% més alt) / 2n / 3r / 4t / Sense ingressos

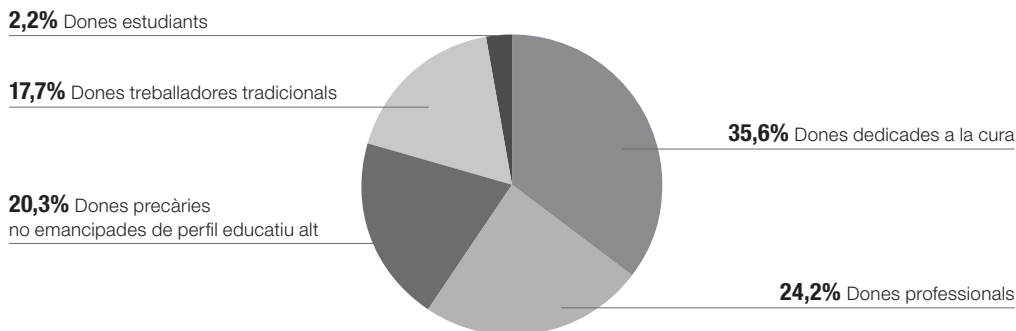
* S'ha exclòs la reparació ja que és una tasca domèstica feta majoritàriament pels homes i que distorsiona el sentit de l'agregació de tasques.

Font: Elaboració pròpia

6.6.1. Tipologia de situacions socioeconòmiques entre les dones

A partir de l'anàlisi de conglomerats s'han pogut establir cinc grups de dones joves, que es presenten a continuació.

GRÀFIC 6.16. Tipologia de situacions socioeconòmiques. Dones de 25 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir d'EJC 2017

- **Grup 1. Dones dedicades a la cura** (i en menor grau dones precàries no emancipades de perfil social baix). Les dones que componen aquest grup representen el 36% de les dones d'entre 25 i 34 anys. La majoria (un 58%) tenen entre 30 i 34 anys. En aquest grup de dones dominen les que tenen estudis obligatoris o inferiors (54%).

El gruix d'aquestes dones viuen en parella i tenen canalla (44%), i es fan càrrec de la majoria de les tasques domèstiques en solitari (50%), tot i que també n'hi ha que viuen en parella sense fills (21%) o que viuen amb els progenitors (29%). Tanmateix, el grup queda definit precisament pel fet d'agrupar les dones que tenen com a activitat principal la cura dels fills o altres situacions d'inactivitat (41%), seguides per les ocupades (31%). També hi ha sobrerrepresentades, però, les dones aturades (18%). Conseqüentment, la majoria figura com a població no ocupada (63%), i entre les ocupades destaca el fet que prop de la meitat treballen en ocupacions elementals, i un terç, en el sector de la restauració i dels serveis a les persones, en posicions poc qualificades.

D'acord amb la seva situació –de dedicació a la cura o bé treballant en ocupacions poc qualificades–, la majoria no perceben ingressos (33%) o se situen entre el 3r i 4t quartils (43%), és a dir, els trams amb menys ingressos. D'altra banda, contrasta el fet que gairebé un terç (30%) van començar a tenir ingressos propis que els permetien guanyar-se la vida quan tenien menys de 19 anys, i un altre terç no ha estat mai econòmicament autosuficient.

Es tracta d'un col·lectiu sense un equivalent masculí.

- **Grup 2. Dones professionals.** Representen el 24% de les dones entre 25 i 34 anys i s'hi agrupen dones més joves i més grans indistintament. Tres quarts tenen estudis superiors. Més de la meitat viuen en parella sense fills (56%), i gairebé un terç amb fills (34%). D'altra banda, destaquen els casos en què viuen amb companys de pis (11%).

La majoria van començar a viure dels seus ingressos entre els 23 i els 26 anys (38%), i en segon lloc entre els 19 i els 22 anys (34%). El 76% es troben ocupades sense activitat secundària i un 18% treballen i a més estudien. Majoritàriament exerceixen de tècniques i professionals de caire científic i intel·lectual (59%), i a més se'n troben algunes que ocupen posicions directives i de gerència (4%).

Tres quartes parts es fan càrrec de poques o cap tasca domèstica en exclusiva. Tanmateix, prop d'un terç se situa en el col·lectiu que declara la màxima dificultat per conciliar.

La majoria tenen contractes indefinits (un 55%, pel 34% que assenyala que té una contractació temporal). Les seves jornades laborals són un pèl diverses, ja que el 40% fan jornades completes de 40 hores, i un 33%, jornades de més de 30 hores.

Dintre d'aquest grup de dones dominen, a més, els ingressos elevats: el 50% es troba dintre del 1r quartil dels ingressos.

- **Grup 3. Dones precàries no emancipades de perfil educatiu alt.** Representen el 20% del total de dones entre 25 i 34 anys, i hi predominen les que tenen menys de 30 anys (70%). La majoria tenen estudis superiors (46%), seguides de prop de les que han cursat estudis secundaris postobligatoris (41%).

Un símptoma important de la seva situació precària prové del fet que no poden emancipar-se: el 80% viuen amb els pares o equivalents mentre que un 19% viuen soles. No arriben al 2% les que viuen en parella, cosa per la qual l'anàlisi de la corresponsabilitat no resulta pertinent en aquest grup. Tanmateix, el 60% declaren nivells mitjans-alts o alts de problemes de conciliació.

La majoria es declaren ocupades que no fan cap altra activitat (64%), però també hi ha dones que treballen i estudien (35%). Sobretot treballen com a tècniques i professionals (47%), però també en el sector de la restauració i dels serveis personals (35%).

En aquest grup es troben sobrerrepresentades les dones amb contractes temporals (45%) i les que es troben en el 3r quartil d'ingressos (30%). Les seves jornades laborals es mouen entre la jornada completa de 40 hores (40%) i una presència important de la mitja jornada de menys de 20 hores (12%).

- **Grup 4. Dones treballadores tradicionals.** Representen el 18% de les dones entre 25 i 34 anys. La majoria d'elles, un 7%, tenen entre 30 i 34 anys. La meitat tenen estudis secundaris postobligatoris (51%), i 8 de cada 10 treballen com a ocupació única. Principalment es dediquen al sector de la restauració i dels serveis d'atenció a les persones (51%), malgrat que també n'hi ha que són administratives o empleades d'oficina (26%).

Viuen en parella amb fills (41%) o sense (42%), encara que també es troben en aquest grup les dones en famílies monoparentals (11%). Pel que fa al treball domèstic, més de la meitat s'encarreguen en exclusiva d'una a dues tasques domèstiques, i consideren que tenen un nivell mitjà de dificultat per conciliar (se situen de manera especial en el 2n i el 3r quartils).

La majoria tenen contractes indefinits (66%) i les seves jornades laborals solen ser de 40 hores (40%), encara que també n'hi ha que fan jornades parcials de menys de 30 hores (16%). Els seus ingressos es troben majoritàriament en el segon grup de renda més alt (39%), amb un volum important de dones en el més elevat (31%). Més d'un terç van començar a guanyar els primers diners per viure de manera autosuficient quan tenien menys de 19 anys (37%).

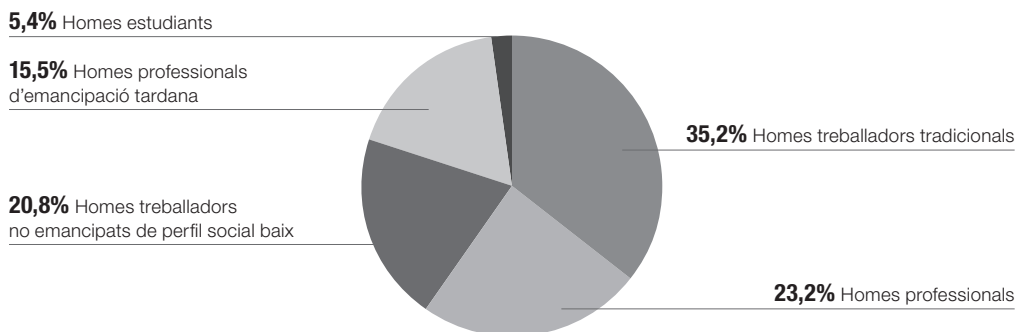
- **Grup 5. Dones estudiants.** Aquest grup és el menys nombrós, ja que representa el 2% del total i es troba dominat per dones més joves, de 25 a 29 anys (88%). Es tracta d'estudiants, la majoria sense activitat secundària (89%), encara que també n'hi ha d'altres que es declaren estudiants en atur (11%). No tenen, doncs, ingressos en general i es classifiquen com a població no ocupada.

Més d'un terç (39%) viuen amb els pares, i un altre (també un 39%), en parella. Amb un 17%, però, s'hi troben sobrerrepresentades les dones que viuen soles. Es fan càrrec en exclusiva d'una a dues tasques de la llar (53%) i no tenen dificultats per conciliar (el 59% se situa en el col·lectiu més baix pel que fa a la dificultat de conciliació).

6.6.2. Tipologia de situacions socioeconòmiques entre els homes

En el cas dels homes, l'ús de les mateixes variables i dimensions per construir-ne una tipologia ha donat un resultat lleugerament diferent, amb els grups que es presenten a continuació.

GRÀFIC 6.17. Tipologia de situacions socioeconòmiques. Homes de 25 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EJC 2017

- **Grup 1. Homes treballadors tradicionals.** Aquest grup és el més nombrós, i agrupa el 35% dels homes d'entre 25 i 34 anys. Hi dominen els homes més grans, entre 30 i 34 anys (62%). La majoria tenen estudis obligatoris o inferiors (53%), estan ocupats i no desenvolupen cap altra activitat secundària (67%). Més d'un 10%, però, es declaren a l'atur.

La gran majoria viuen en parella, ja sigui amb fills (34%) o sense (49%). El 57% no assumeix cap tasca de la llar en exclusiva i el 27% n'assumeixen d'una a dues. També es troba una sobrerrepresentació dels joves que viuen amb companys de pis (15%). Prop de la meitat (48%) van començar a guanyar diners per ser autosuficients abans dels 19 anys.

El 29% són treballadors qualificats de la indústria i la construcció, i un 24% es dediquen al sector de la restauració i dels serveis poc qualificats a les persones. El 54% tenen contractes indefinits, i el 49% treballen amb una jornada completa de 40 hores. Malgrat que el 29% i el 30% dels joves d'aquest grup perceben rendes altes o mitjanes respectivament, un 26% declaren no tenir cap tipus d'ingressos.

Amb relació al grup més similar de les dones cal destacar, d'una banda, que entre els homes aquest perfil és més freqüent que entre les dones, i també que els homes semblen predominar en sectors d'ocupació força segregats en termes de gènere (construcció i indústria, operadors), i les dones en sectors més mixtos (restauració), i a més en posicions administratives. Finalment s'ha de considerar que, malgrat tenir nivells de renda similars, els homes tenen un nivell educatiu elemental, mentre que en el seu paral·lel femení predominen els estudis superiors i mitjans.

- **Grup 2. Homes professionals.** Representen el 23% dels homes entre 25 i 34 anys, malgrat que la majoria en tenen de 30 a 34 (69%). El 62% han cursat estudis superiors i quasi el 90% es troba ocupat, ja sigui en exclusiva (76%) o a més a més estudiant (22%).

La majoria viuen en parella sense fills (47%) i després en parella però amb fills (26%). També un gruix significatiu (25%) conviu amb companys de pis. El 43% no assumeix cap tasca de la llar en exclusiva, i el 32% n'assumeixen d'una a dues. Tenen certes dificultats per conciliar: el 34% se situa en el 3r quartil de dificultat.

Treballen de tècnics i professionals (72%), d'empleats d'oficina i administratius (12%), i com a directores i gerents (6%). El 53% tenen un contracte indefinit i les seves jornades laborals solen ser 40 o més hores (41% i 24% en cada cas). Els seus ingressos entren dintre de la categoria dels més elevats (el 58% se situen en el 1r quartil).

Amb relació al grup femení més similar es pot destacar la coincidència entre una baixa assumpció de tasques de la llar en exclusiva i l'alta consciència dels problemes per conciliar (més alta en el cas de les dones que dels homes). Aquest fet donaria més cos a la hipòtesi d'una externalització de part d'aquestes tasques per part d'aquests perfils educatius i professionals més elevats. D'altra banda, altres diferències importants es troben en la major proporció de dones amb estudis superiors, amb contractes temporals, amb jornades de menys de 30 hores i amb menys ingressos en comparació amb els homes d'aquest mateix perfil.

- **Grup 3. Homes treballadors no emancipats de perfil social baix.** Aquest grup suposa el 21% dels homes entre 25 i 34 anys. Sobretot, han cursat estudis obligatoris o inferiors (53%) i la majoria es troben ocupats (54%), malgrat que hi ha una sobrerrepresentació dels aturats (17%).

La majoria viuen amb els pares (82%). Un 21% no tenen ingressos, però un 21% i un 33% perceben ingressos dintre dels quartils més alts, el 1r i el 2n, respectivament.

Principalment són treballadors qualificats de la indústria i la construcció (22%), encara que també hi ha treballadors en el sector de la restauració i els serveis personals (16%), operaris i muntadors (10%) i treballadors en ocupacions elementals (10%).

Aquest grup presenta similituds amb el grup de dones precàries no emancipades (el grup d'edat, el fet de tenir feina però viure a casa dels progenitors), però també diferències importants: elles tenen nivells d'estudi postobligatoris o superiors, i rendes intermèdies, mentre que ells tenen majoritàriament estudis obligatoris o inferiors, i una proporció rellevant no percep ingressos de cap tipus.

- **Grup 4. Homes professionals d'emancipació tardana.** Representen el 16% dels homes joves entre 25 i 34 anys, tot i que dins hi ha una major presència dels que tenen entre 25 i 29 anys (54%). Més de la meitat tenen estudis superiors (57%). El 70% treballen sense trobar-se en cap altra situació, però cal destacar un contingent d'un 11% que diu que estudia i té com a activitat secundària una feina.

La majoria viu amb els progenitors (57%) i una proporció important ho fan sols (43%).

El 74% treballen de tècnics i professionals. Hi dominen els contractes indefinits (49%), i hi ha una sobrerrepresentació dels contractes temporals (36%). El 45% tenen jornades completes de 40 hores. Un 10%, però, treballen a mitja jornada menys de 20 hores i un altre 10% fan una jornada parcial de menys de 30 hores. Els seus ingressos se situen en el 1r quartil (55%). Una part important va començar a guanyar diners per ser autosuficient entre els 23 i els 26 anys (36%), alhora que destaca la sobrerrepresentació dels que ho van aconseguir més tard (11%).

Es tracta d'un col·lectiu sense un equivalent femení.

- **Grup 5. Homes estudiants.** Suposen el 5% dels joves entre 25 i 34 anys, encara que hi són majoria els més joves: el 95% tenen entre 25 i 29 anys. El 76% estudien (el 42% sense fer cap altra activitat, el 10% treballant alhora i el 24% buscant feina, i per tant considerant-se aturats i al mateix temps que tenen els estudis com a activitat principal).

El 68% no tenen ingressos i el 25% se situen en el 4t quartil. Una majoria aclaparadora viu amb els pares: el 92%. Aquesta és la principal diferència amb les dones estudiants, ja que elles viuen en diferents tipus de llars (progenitors, soles o en parella). A més, les dones estudiants es fan càrrec de fins a dues tasques de la llar, però no tenen la percepció de tenir dificultats de conciliació, mentre que un 52% dels seus homònims sí

que tenen aquesta percepció, possiblement pel col·lectiu d'homes d'aquest grup que estudien i treballen, cosa que el grup de les estudiants no fa.

6.6.3. Explorant la intersecció entre gènere i origen geogràfic

En la taula següent es comprova com es distribueix la població en funció del seu origen en els diferents tipus o perfils socioeconòmics. Així es pot comprovar que hi ha una especial acumulació en dos perfils diferenciats en funció del gènere: les dones estrangeres estan sobrerrepresentades en el perfil de les dedicades a la cura, mentre que els homes estrangers estan sobrerrepresentats entre els treballadors benestants. En canvi, les dones nascudes a l'Estat espanyol estan sobrerrepresentades en els perfils professional, treballadores benestants i precàries no emancipades. No hi ha sobrerrepresentació d'un dels orígens entre el perfil de les estudiants. Pel que fa als homes, les proporcions de nascuts a Espanya i a l'estranger són comparables entre els professionals, no emancipats i estudiants, però hi ha una sobrerrepresentació dels nascuts a Espanya entre els professionals d'emancipació tardana. Així doncs, les dades apunten a una major segregació entre les dones que entre els homes en funció de l'origen, ja que ells es troben indiferentment a tres dels cinc perfils, mentre que elles es reparteixen entre els grups en funció de l'origen en tots els casos menys un (el de les estudiants).

TAULA 6.18. Tipologia de situacions socioeconòmiques segons lloc de naixement, per sexe. Catalunya, 2017. Percentatge

Sexe	Tipus de situació	Lloc de naixement	
		Fora de l'Estat	A l'Estat espanyol
Dones	Dedicades a la cura	63,2*	23,7
	Professionals	11,5	29,6*
	Treballadores benestants	12,4	20,0*
	Precàries no emancipades	9,4	25,0*
	Estudiants	3,4	1,8
	Total	100	100
Homes	Treballadors benestants	46,3*	30,3
	Professionals	24,5	22,5
	Treballadors no emancipats	17,5	22,3
	Professionals d'emancipació tardana	5,7	19,8*
	Estudiants	6,1	5,0
	Total	100	100

L'asterisc indica que el percentatge difereix per sobre i de forma estadísticament significativa (p-value < 0,05) respecte del total que representen cadascuna de les categories de dones i homes.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EJC 2017

6.7. Participació i política

La participació social i política és un àmbit on la cultura de gènere influeix, tot i que les diferències entre homes i dones han anat variant –sovint, en disminució– en les darreres dècades (Inglehart i Norris, 2003). Avui, en el context de l'OCDE, ambdós sexes participen en una mesura equivalent a les eleccions, malgrat que fins al darrer quart del segle XX s'havia documentat una menor participació femenina. En aquest darrer període històric s'ha comprovat que les dones tendeixen a votar en major mesura partits progressistes que els homes, i que –sostenen alguns estudis– són més proclius als valors i les opcions postmaterialistes. D'altra banda, els homes són més actius en l'anomenada forma convencional de participació política (a partits polítics o sindicats), tenen major interès i implicació política –parlen més de política, s'informen més i confien més en la seva capacitat d'influir-hi–. Finalment, hi ha una certa controvèrsia sobre si aquesta “masculinització” de la política disminueix o fins i tot s'inverteix si es consideren formes menys convencionals de política (associades per exemple al consum o a la participació *online*) (Liñeira, 2009; Morán, 2011). Amb relació a la participació cívica, tot i que alguns estudis assenyalen una major densitat associativa masculina que femenina, d'altres apunten el contrari: la clau està en les entitats i formes de participació que es tenen en compte en les recerques, i els resultats no són coincidents. Per una altra part, les enquestes d'usos dels temps mostren una dedicació més alta a la participació social/comunitària per part de les dones que dels homes.

Una certesa sobre la influència del gènere en la cultura participativa d'homes i dones –que se sosté al llarg dels anys– és que s'hi produeix un fenomen d'especialització o segregació horitzontal de gènere, si bé no tan pronunciada com en l'àmbit educatiu o laboral. Les dones i els homes trien en certa mesura diferents àmbits de participació, i també diferents maneres de participar. Aquestes diferències són observables no només en l'associacionisme, sinó en altres formes de capital social i estratègies participatives (com la participació política informal).

En el nostre context, en la mateixa línia del que ja s'ha comentat des de la transició política espanyola existeix una equiparació entre tots dos sexes pel que fa a la participació electoral, i avui es pot afirmar que no hi ha diferències en aquest punt (Verge i Tormos, 2012), tot i que sí que es poden identificar en el sistema tradicional de partits forces més masculinitzades (PP, ERC), i d'altres de més feminitzades (CiU, PSC). Tanmateix, sí que hi ha algunes diferències en altres formes de participació política i una resistència a l'equiparació amb relació a les actituds polítiques: l'interès per la política, el sentiment d'eficàcia política, i també la inhibició en les preguntes demoscòpiques sobre política són fenòmens feminitzats. La participació associativa mostra també una clara segregació horitzontal, i considerada de forma agregada, una lleugera feminització (Baròmetre d'Opinió Política, CEO, 2a onada 2016).

La crisi política que ha acompanyat la crisi econòmica durant la darrera dècada ha provocat canvis en la cultura política de la ciutadania: ha augmentat l'interès per la política, han pres protagonisme noves formes de participació individual i col·lectiva, ha disminuït la confiança en les institucions democràtiques, i s'ha capgirat el sistema de partits de

manera important. Així doncs, en aquest apartat es plantejarà si entre la població juvenil s'han produït també aquests canvis, així com les diferències de gènere en cultura cívica i política identificades per la literatura, comparant aquells aspectes en què sigui factible amb els resultats obtinguts per l'EJC12.

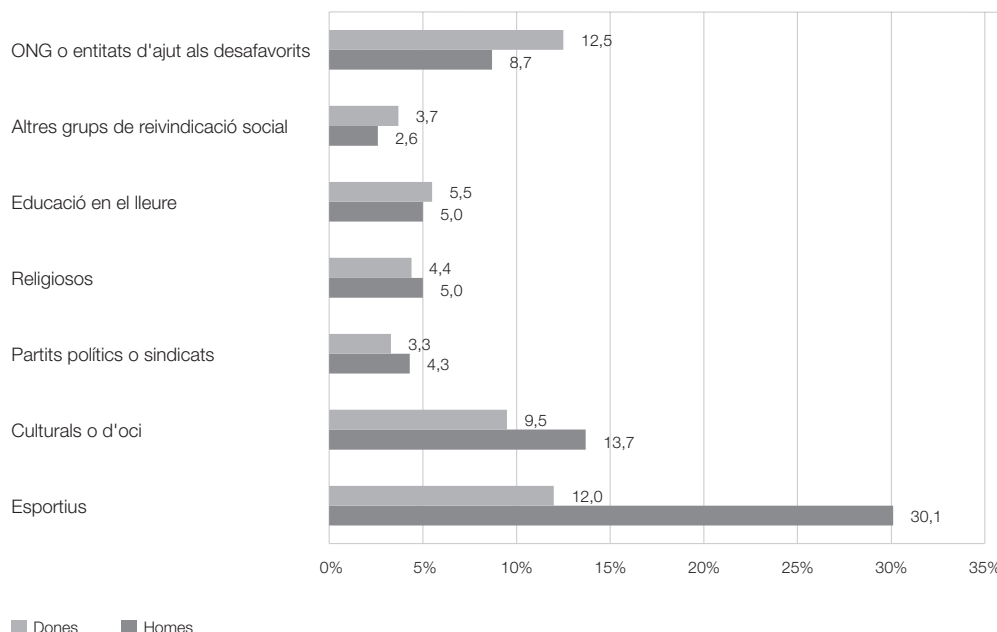
6.7.1. Participació social i cultural

La participació associativa és major entre els homes que entre les dones pel paper que hi tenen les entitats esportives.³ Així, si s'exclouessin les entitats esportives de l'anàlisi, es trobaria una participació pràcticament idèntica entre homes i dones. Un 25% d'homes i un 24% de dones participen en alguna entitat. Un 17% d'ambdós sexes participa en una sola entitat; un 5% de dones i un 6% d'homes en dues, i entre un 2% i un 3% de cada sexe participa en tres o més associacions. A més, el nivell educatiu influeix de forma equivalent per a cadascun dels sexes en aquest comportament associatiu, de manera que les persones amb nivells d'estudis baixos són menys participatives, i aquelles que tenen nivells d'estudis més alts ho són més. Finalment, en aquesta mostra (sense entitats esportives) el fet de tenir fills o filles no tindria cap influència sobre el nivell d'associacionisme.

De manera similar al que succeeix amb el conjunt de la població, s'identifica un fenomen de segregació horitzontal de gènere en la participació en associacions, ja que en les entitats vinculades a l'atenció a les persones o de reivindicació social (ONG, grups de reivindicació) hi participen més les dones que no pas els homes (un 13% respecte a un 9%). Per contra, els homes tenen una afiliació molt superior a entitats esportives (un 30% respecte a un 12%) i també en les culturals o d'oci (un 14% respecte a un 10%). Tanmateix, s'identifiquen certes pautes específiques en la població juvenil, com l'absència de diferències significatives en la participació en partits i sindicats i entitats religioses, mentre que en el conjunt de la població en el primer cas hi ha més participació dels homes, i en el segon, de les dones. És interessant també assenyalar el caràcter inclusiu des d'un punt de vista del gènere de les entitats d'educació en el lleure, entitats específicament juvenils on tots dos sexes participen pràcticament igual.

3 Cal dir que aquestes entitats, tot i tenir forma d'associacions, són en molts casos ens prestadors de serveis, fet que distorsiona de manera important l'anàlisi de l'objecte d'interès d'aquesta secció (la participació social i política), per la qual cosa també s'ofereixen les dades excloent aquestes entitats.

GRÀFIC 6.18. Participació en associacions o grups informals segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa al grau d'implicació que suposa aquesta participació entre la població juvenil, es pot comprovar que és molt similar per a homes i per a dones. És rellevant comprovar que les úniques entitats on es detecten diferències estadísticament significatives en la forma de participació són les religioses i les esportives. En aquest darrer cas, les dones són més participants i usuàries, mentre que els homes són més directius o col·laboradors puntuals. Així doncs, s'identifica un fenomen de segregació vertical, pel qual els homes, malgrat ser minoritaris pel que fa a la participació de base, són majoritaris pel que fa a les posicions de responsabilitat. En aquest mateix sentit, i per a la resta d'associacions, malgrat que les diferències en la participació dels dos sexes no poden ser analitzades convenientment per la manca de prou casos, val la pena assenyalar la coherència amb què –amb l'excepció dels partits polítics– els homes declaren més sovint que les dones ser-ne directius o organitzadors.

En resum, es pot dir que no existeix un fenomen de menor densitat participativa de les dones joves respecte als homes joves. El desigual grau de participació té a veure amb les característiques mateixes de les entitats i amb la segregació horitzontal: en concret, s'explica per l'alt nivell participatiu masculí en entitats esportives, i també en entitats i clubs culturals. És aquesta segregació horitzontal la que sí que és remarcable com a fenomen de gènere pel que fa a l'activitat participativa juvenil: les dones joves estan més implicades en la participació vinculada a la cura i el suport a altres persones, mentre que els homes joves es fixen en entitats centrades en l'oci i la cultura. De manera més

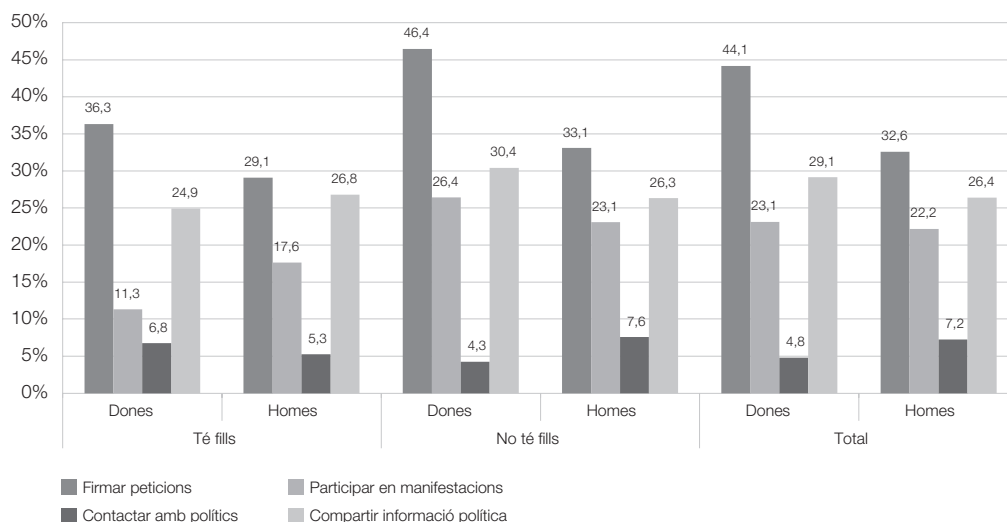
temptativa, es pot apuntar l'existència d'una segregació vertical que implicaria una igual o major participació activa, però una menor presència en les posicions de responsabilitat. Així doncs, es fa palesa una estructuració de gènere de la participació associativa ja entre la població juvenil.

6.7.2. Participació i actituds cap a la política

Amb relació a la participació política, hi ha diverses maneres de dur-la a terme. La participació electoral n'és una i, conjuntament amb l'afiliació als partits polítics, i el contacte amb aquests per expressar demandes, és considerada una estratègia convencional de participació. Però també hi ha formes de participació que inclouen activitats menys associades a una identificació partidista i més discontinües en el temps. La literatura especialitzada apunta l'existència d'una segregació horitzontal de gènere, que a grans trets faria que els homes actuessin més que les dones en el marc d'una participació més convencional, mentre que elles recorrien més a altres formes de participació, com ara les associades al consum i a la signatura de peticions. Es tracta de tesis discutides però que tendeixen a presentar una idea més complexa respecte al tradicional discurs sobre la suposada desafecció política femenina. S'emfasitzaria que hi ha diverses formes de participació que cal considerar i que hi ha factors que han tendit a expulsar les dones de la política partidista (elements com ara el vot tardà, el domini masculí dels partits polítics i institucions, etc.). Així, una desafecció respecte a la política més institucional no equival a una manca de compromís o de participació política entesa en un sentit més ampli. Pel que fa a la població juvenil, algunes recerques apunten a un activisme masculí inferior al femení en diverses de les seves modalitats (Freixanet, 2011).

Les dades de l'EJC17 semblen abonar aquesta idea, ja que la signatura de peticions apareix com una acció més feminitzada, mentre que el contacte amb polítics seria una opció masculinitzada. D'altra banda, les activitats de participar en manifestacions i compartir a internet informació política són accions en què, malgrat aparèixer com a lleugerament més realitzades per les dones que pels homes, la diferència no és estadísticament significativa. S'identifica, però, un augment de la disparitat en aquesta forma de participació política amb l'aparició dels fills. Així, totes les pràctiques, amb l'excepció del contacte amb polítics, es redueixen de forma significativa per part de les dones quan tenen canalla. En canvi, aquesta diferència no es produeix entre els homes.

GRÀFIC 6.19. Formes de participació política segons si es tenen fills, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

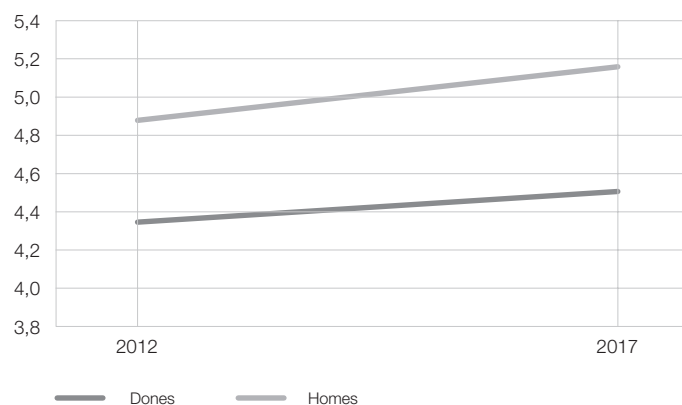
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Malgrat que la participació en assumptes públics la duen a terme homes i dones en magnituds similars (tot i que orientada de maneres lleugerament diverses), existeix una diferència en l'interès que els joves i les joves manifesten tenir per la política. Aquest fet és conegut amb relació al conjunt de la població, i per tant es pot veure que els canvis socials (educatius, laborals, propis de la política partidista i institucional) no han provocat un impacte definitiu sobre la diferent percepció que tenen uns i altres sobre el món polític. Així, mentre que, en una escala del 0 al 10, les dones puntuen el seu interès per la política amb un 4,5, els homes ho fan en un 5,2. Tradicionalment s'ha atribuït aquest menor interès femení per la política a una insuficient incorporació al mercat de treball o al menor nivell educatiu de les dones. En el cas de la gent jove a Catalunya, tal com s'ha comprovat, no existeix cap dels dos fenòmens i –tot i que hi ha un percentatge més elevat de dones inactives– la participació en l'àmbit laboral i educatiu és plena per part de les dones.

A més, es tracta d'una diferència de gènere que resulta significativa per a tots els nivells educatius: tant les persones amb estudis obligatoris (3,9 les dones i 4,4 els homes) com les persones amb estudis secundaris (4,3 per 5,5, la diferència més alta, amb una bretxa d'1,2 punts), com finalment entre les persones amb nivells d'estudis superiors (un 5,6 respecte a un 6,4). Una millora en el nivell educatiu implica un increment de l'interès per la política, però no una disminució de les diferències entre homes i dones respecte a aquest interès. I, de fet, un altre dels indicadors clau en relació amb aquest àmbit, la valoració de la democràcia, és justament en aquest nivell educatiu més elevat on mostra una diferència significativa: aquesta valoració és més baixa entre les joves universitàries que entre els joves universitaris. Es pot dir, doncs, que les dones mantenen una visió més crítica de la política i la democràcia, que possiblement s'explica no tant per factors de socialització de

les dones com per la caracterització social del que és la “política” i els missatges que la política partidista i institucional mostra a la ciutadania. Cal assenyalar, però, que l'interès per la política ha augmentat durant tot el període de la crisi, i en concret des de 2012.

GRÀFIC 6.20. Interès per la política segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2012 i 2017. Mitjana en una escala de 0 a 10

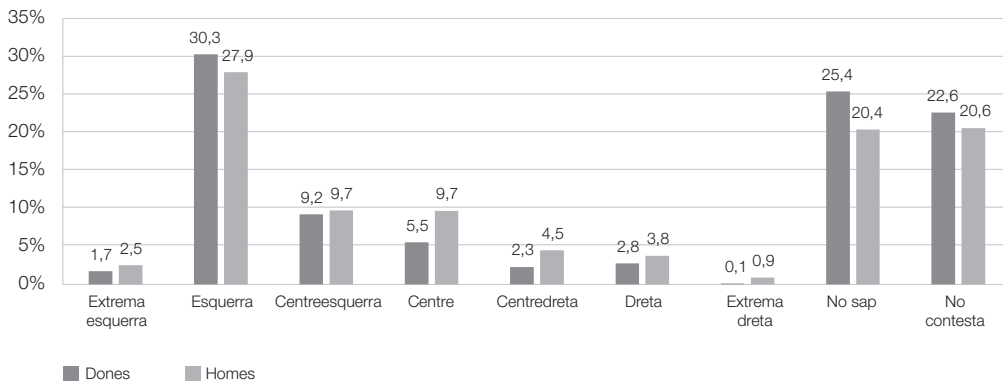
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 i 2017 (Direcció General de Joventut)

6.7.3. Ideologia i vot

Quan es demana a la població jove sobre les seves idees polítiques i sobre el vot succeeix, de manera similar al que passa amb la resta de la població, que els homes “saben” de què va més sovint que les dones. És a dir, que a les preguntes relacionades amb actituds polítiques (ubicació en l'eix esquerra-dreta, preferència de fórmula d'articulació territorial o record de vot) els homes responen “no ho sé” en menor mesura que les dones. Aquesta inhibició diferencial pot estar relacionada amb la diferència en la manca d'interès per la política, i també per la manca o l'excés de confiança a l'hora de respondre amb la correcció que seria necessària. En tot cas, com s'ha dit, es tracta d'un fenomen present en altres cohorts d'edat, i que es reproduceix en el col·lectiu jove.

Amb relació a la posició esquerra-dreta, es comprova que l'antic *gap* de gènere (la feminització de les posicions conservadores) no es produeix en la població jove, entre la qual, de fet, tot sembla apuntar que les posicions del centre a la dreta són més elegides pels homes (resulten estadísticament significatius el centre, el centredreta i l'extrema dreta). Tot i que s'intueix una lleugera feminització de la posició d'esquerra, no és prou important per ser estadísticament significativa.

GRÀFIC 6.21. Autoubicació ideològica. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Pel que fa a l'autoubicació en l'escala nacional, val la pena assenyalar que és l'única variable actitudinal en què les opcions "no ho sap" i "no contesta" no estan feminitzades. Pel que fa als posicionaments, les diferències són molt escasses i no resulten estadísticament significatives.

Amb relació al debat territorial, que en els darrers anys ha pres molt de protagonisme a Catalunya, sí que s'identifiquen algunes diferències entre homes i dones: els primers responen en major mesura que preferirien un Estat federal (un 14,1%, enfront de l'11,4% de les dones), però sobretot un Estat independent (un 32,7%, enfront d'un 27,8% de les dones).

TAULA 6.19. Forma preferida d'articulació territorial entre Catalunya i Espanya segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Forma preferida	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Una regió d'Espanya	4,9	4,3	4,6
Una comunitat autònoma d'Espanya	23,3	21,0	22,1
Un Estat dins d'una Espanya federal	11,4	14,1	12,7
Un Estat independent	27,8	32,7	30,2
No ho sé	17,5	13,7	15,6
No contesto	15,2	14,2	14,7
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En darrer lloc, un cop revisats aquests posicionaments bàsics amb relació a la qüestió política, és interessant fixar-se també en el seu reflex en la participació electoral. La prime-

ra informació rellevant en aquesta qüestió és el nivell del record de vot. En aquest sentit, entre la població jove, ben lluny de la bretxa de gènere tradicional, les dones van afirmar haver votat a les darreres eleccions autonòmiques en un 45,6% dels casos, això és, en major mesura del que recorden haver-ho fet els homes (41,2%). Pel que fa al sentit del vot, les diferències entre homes i dones joves es van produir a l'opció de Junts pel Sí, que va obtenir un 30% de record de vot masculí enfront d'un 22,2% de record de vot femení, i a la CUP, amb una diferència de poc més de tres punts (9% elles, 12,6% ells). En sentit contrari, Catalunya Sí Que Es Pot va obtenir un 14% de record de vot entre les dones joves i un 10,1% entre els homes joves. En la resta de casos les diferències són molt escasses i poc significatives. Així doncs, de nou, considerant el vot en la lògica de l'eix esquerra-dreta, no es pot concloure que hi hagi una tendència partidista clara. En l'eix nacional sí que es podria identificar una superior tendència masculina a donar suport a opcions independentistes. Aquesta tendència s'alinearia amb l'afirmació de la literatura que sosté que els homes tendeixen a fer opcions polítiques més “conflictuals” que les dones, en relació també amb l'assignació de l'agressivitat i l'afirmació del *jo* al gènere masculí.

TAULA 6.20. Record de vot a les darreres eleccions autonòmiques segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Partit	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Junts pel Sí (JxSí)	22,1	30,3	26,0
Ciutadans. Partit de la Ciutadania (C's)	5,8	6,9	6,3
Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)	7,3	4,9	6,1
Catalunya Sí Que Es Pot (CSQP)	14,0	10,1	12,1
Partit Popular (PP)	2,1	1,9	2,0
Candidatura d'Unitat Popular (CUP)	9,0	12,6	10,7
Unió Democràtica de Catalunya (UDC)	0,7	0,7	0,7
Altres partits	6,5	5,5	6,0
Vot nul	0,9	1,7	1,3
Vot en blanc	2,5	2,9	2,7
No ho sé	7,1	3,2	5,2
No contesto	22,1	19,2	20,7
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.8. Discriminacions, agressions i amenaces

Les discriminacions i la violència (en formes com ara l'assetjament), en particular per motius de gènere, són fenòmens sovint difícils d'identificar per les persones que els pateixen. Per aquesta raó és complicat captar-les mitjançant enquestes d'opinió. Tanmateix, la identi-

ficació d'episodis puntuals o continuats de violència (agressions, amenaces, etc.) permet comprovar si hi ha discriminacions que es manifesten de forma greu o no, però que estan associades a característiques socials de les persones joves que les pateixen.

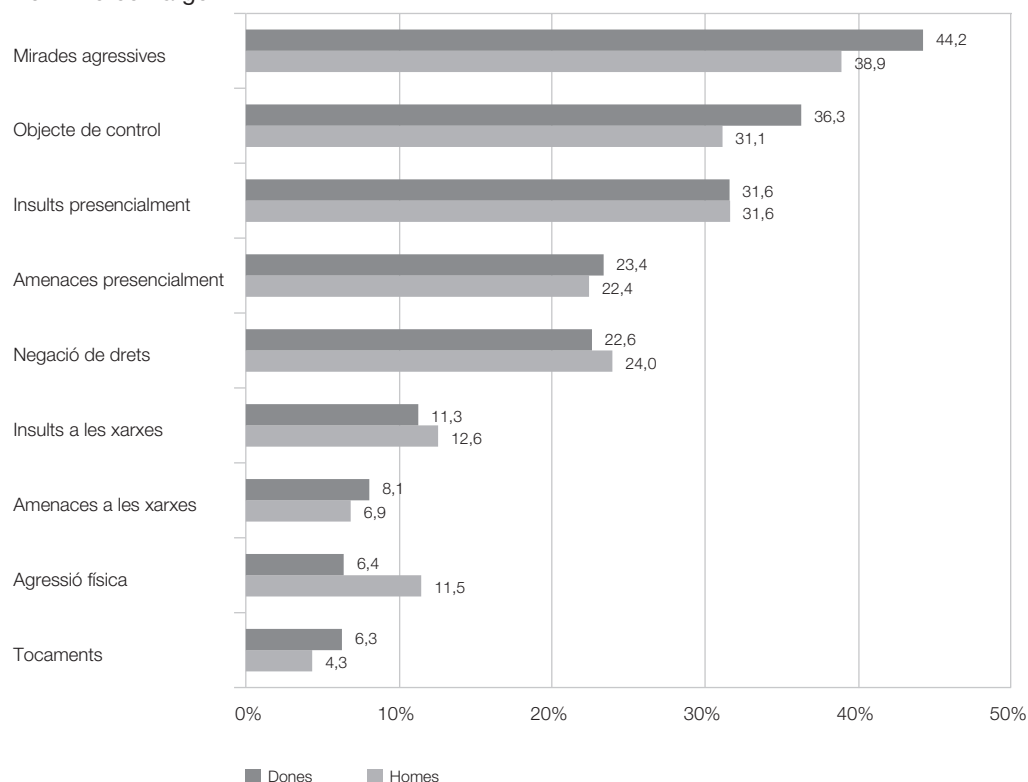
El present apartat se centrarà en el gènere, l'origen, la discapacitat i l'orientació sexual. La raó de tractar aquestes variables combinades amb el sexe és comprovar l'existència de discriminacions interseccionals. Per exemple, és possible que persones d'origen estranger pateixin més situacions de violència per raó del seu sexe que persones que no ho són. És possible, a la inversa, que les dones joves d'origen estranger pateixin una major incidència de violència per raó del seu origen que no pas els homes. Aquest fenomen s'ha contrastat que es produeix en la intersecció de diverses identitats o factors de desigualtat (Platero, 2012). Així, els diversos factors de desigualtat social combinats poden provocar impactes específics (i, sovint, multiplicadors) sobre les persones.

6.8.1. Episodis de discriminació, agressions i amenaces

L'EJC demana per un seguit d'episodis de violència. En concret, pregunta sobre la percepció d'haver rebut mirades agressives o desagradables; d'haver-se sentit amenaçat o intimidat, ja sigui a les xarxes socials o bé presencialment; d'haver rebut insults, burles o faltes de respecte a les xarxes o presencialment; d'haver estat agredit físicament; d'haver rebut tocaments; d'haver-se sentit controlat; d'haver-se-li negat un servei o un dret.

Considerats aquests episodis en el seu conjunt –és a dir, independentment de si han estat situacions puntuals o continuades en el temps–, es comprova que alguns dels episodis mostren una incidència notablement alta, de més d'un trenta per cent: en concret, els insults, el control i les mirades agressives. D'aquestes tres situacions, dues, els episodis de control (patits per un 36,3% de les dones i un 31,1% dels homes) i les mirades agressives o desagradables (patides per un 44,2% de les dones i un 38,9% dels homes), mostren una major incidència entre les dones, amb una diferència estadísticament significativa. Pel que fa a la resta d'episodis, en dues ocasions més es mostren diferències entre homes i dones que des d'un punt de vista estadístic poden ser tingudes en compte: els tocaments, que declaren haver patit un 6,3% de les dones joves i un 4,3% dels homes joves, i les agressions físiques, que han sigut patides per un 11,5% dels homes i per un 6,4% de les dones. Així doncs, de tots aquests episodis hi ha una feminització del problema en tres casos –tocaments, mirades agressives o desagradables i esdevenir objecte de control–, i una masculinització en un –la violència física–. Els rols de gènere estan relacionats amb aquesta diferent incidència: per una banda, l'expectativa social sobre l'agressivitat dels homes joves acompanya una major tolerància social de les agressions físiques contra ells, i per l'altra, l'objectivització sexual de les dones joves, així com l'expectativa social respecte a la seva submissió –clau en la violència masclista en l'àmbit de la parella– expliquen la incidència dels tocaments i el control.

GRÀFIC 6.22. Haver patit com a mínim un episodi de violència o discriminació en els darrers dotze mesos segons tipus d'episodi, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

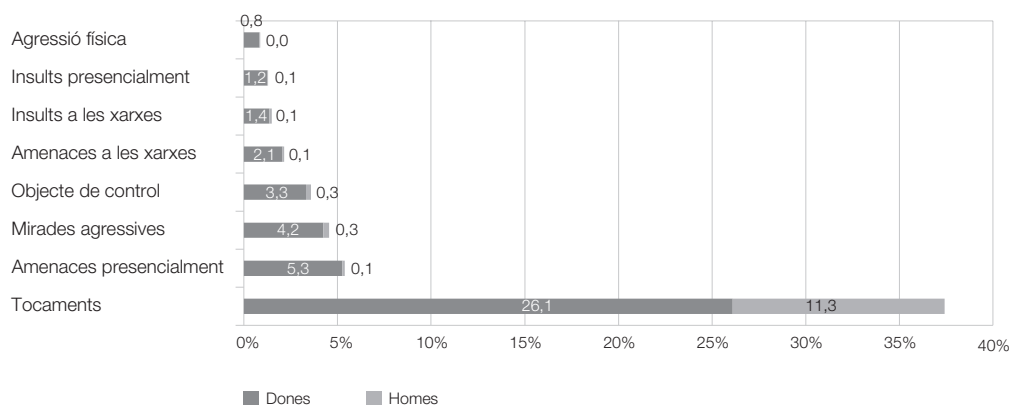
6.8.2. Discriminacions per raó de gènere i interseccionals

En una segona pregunta, l'enquesta demana sobre la raó per la qual es considera que s'ha patit aquests episodis de violència. Així doncs, es poden identificar les persones que consideren que la raó per la qual van rebre les agressions era la seva identitat com a dona o com a home. El gràfic 6.23 mostra com els tocaments són l'agressió per raó de sexe més declarada (en el cas de les dones, sobrepassa el 25% dels casos de violència patits), seguits de lluny per les amenaces presencials, les mirades agressives i el control. És rellevant el fet que l'episodi de violència més freqüent patit per les persones joves sigui de caire sexual. Malgrat l'escassetat d'informació, la dada apunta a la importància d'aquest tipus de violència –com a mínim– en l'etapa juvenil.

D'altra banda, cal comentar que aquesta pregunta es va fer indistintament a homes i dones, cosa que va permetre que els homes poguessin declarar que el seu sexe havia estat

el motiu de la violència patida. Si bé quan es parla de violència de gènere es fa referència a un context de desigualtats i jerarquies entre homes i dones que esdevé una estructura d'oportunitat per a la violència contra les segones, la formulació de la pregunta permetia que cada individu identifiqués episodis determinats pel fet de ser home o dona, sense consideracions sobre la posició estructural de cada sexe. Les respostes masculines confirmen, però, que els homes no perceben –amb l'excepció dels tocaments– haver rebut cap violència pel fet de ser homes. Així, en absència d'aquesta estructura d'oportunitats esmentada, que subordina les dones als homes, el sexe de les persones només és rellevant en el cas de les agressions de caire sexual. En aquest cas, a més de l'estructura social del gènere, hi poden influir altres factors (com la progressiva sexualització i objectivització dels cossos de tots dos sexes, per exemple). Malgrat això, el fet que aquestes agressions sexuals siguin declarades en menys de la meitat dels casos per ells (25,4% dels casos) que per elles (58,4% dels casos) confirma que la desigualtat de gènere està estretament relacionada amb la violència sexual.

GRÀFIC 6.23. Haver patit com a mínim un episodi de violència o discriminació en els darrers dotze mesos pel fet de ser home/dona segons tipus d'episodi, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Per abordar el fenomen de la interseccionalitat en les discriminacions s'han analitzat els episodis discriminatoris o de violència en homes i dones per raó d'ètnia, orientació sexual o discapacitat. L'escassetat dels casos fa molt difícil l'anàlisi. Tanmateix, els resultats assenyalen en la direcció següent: entre la població jove no han aparegut diferències significatives entre homes i dones en els episodis de violència per raó de discapacitat. En canvi, sí que ha aparegut una major incidència de violència contra homes joves en els episodis causats per raó d'orientació sexual, i també en els episodis causats per raó del color de pell. Així doncs, tot i que caldria fer-ne una anàlisi més acurada, la intersecció del sexe masculí amb l'orientació sexual i el color de pell derivaria en una major vulnerabilitat a la violència o discriminació.

6.9. Salut, benestar i qualitat de vida

Tots els elements esmentats fins ara afecten les diferències i desigualtats en la qualitat de vida entesa de forma àmplia, com la capacitat de relacionar-se i gaudir del temps lliure i la cultura, la satisfacció amb la vida i la percepció sobre els problemes socials que els afecten, el benestar psicològic, i en general l'estat de salut. En aquest terreny hi ha menys coneixement acumulat sobre les desigualtats de gènere. L'excepció, potser, és l'àmbit de la salut. En aquest cas, la literatura ha mostrat com el conjunt de les desigualtats socials –inclosa la de gènere– són importants condicionants per a la salut (Borrell i Artacoz, 2007; Valls, 2010). Així, les dones viuen més anys amb més mala salut que els homes, presenten més incidència de malalties cròniques que ells i tenen un pitjor estat de salut. Ells, en canvi, malgrat tenir una salut més bona, tenen una esperança de vida més curta, cauen en comportaments de consum de risc (alcohol i tabac) i pateixen una accidentalitat laboral més greu.

En el terreny de l'oci, la cultura i les xarxes personals, se sap que en la població en general les dones tenen més xarxes socials i persones a qui recórrer i amb qui parlar que no pas els homes. També duen a terme en major grau que ells pràctiques culturals –especialment les vinculades a la literatura i les arts–, mentre que ells llegeixen més diaris i juguen més a jocs d'ordinador i –com ja s'ha vist– fan més activitats esportives.⁴

Pel que fa a la població jove, l'informe general de l'EJC12 (Serracant, 2013) apuntava en la direcció de confirmar aquestes tendències generals, on destaca l'existència d'una segregació horitzontal en l'àmbit de l'oci i la cultura, una major sociabilitat femenina, i un perfil de salut diferenciat per gènere, on les vulnerabilitats masculines en qüestió de salut tenen a veure amb les conductes de risc, i les femenines estan més relacionades amb altres factors com ara l'ansietat. A continuació es revisa i s'actualitza aquesta informació.

6.9.1. Relacions socials

Les relacions personals són un element central en la socialització de gènere, d'una banda perquè en són conseqüència, i de l'altra perquè aquestes mateixes relacions són importants reproductores de valors, rols i estereotips. D'altra banda, les activitats socials són un factor clau d'inclusió. En el cas de la població jove, es veuen diferències molt escasses en la pràctica d'activitats d'oci centrades en la sociabilitat. Només apareixen diferències estadístiques significatives, per una banda, a l'hora de viatjar (on les dones tenen més pes), i per l'altra en les activitats nocturnes –anar a la discoteca i sortir de nit–, que els homes fan amb més freqüència que les dones.

4 Vegeu dades de l'Enquesta de pràctiques culturals de la Generalitat de Catalunya i de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE.

TAULA 6.21. Pràctica activitats socials molt o bastant sovint segons tipus d'activitat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Tipus d'activitat	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Anar a la discoteca	14,0	17,2	15,6
Sortir de nit	26,0	32,8	29,4
Estar amb amics al carrer o la plaça	45,2	47,6	46,4
Quedar amb amics	70,0	71,2	70,6

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Per tal de fer una aproximació a la manera com les relacions personals poden influir de manera diferenciada en l'accés al coneixement i també en la reproducció de rols i estereotips, cal demanar-se com han respost les persones d'un i altre sexe a la pregunta "En general, quan necessites informació o orientació sobre algun tema, a través de quin mitjà o amb qui la busques en primer lloc?". En primer lloc, tots dos sexes recorren a internet, a molta distància de qualsevol referent de tipus personal. Més enllà d'això, observant les diferències per sexe que resulten estadísticament significatives, es comprova que elles recorren més a la mare, la parella i els germans, ells recorren més a internet i al pare.

TAULA 6.22. Persona o mitjà a qui es recorre en primer lloc quan es necessita informació o orientació. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Persona o mitjà	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Pare	5,5	9,5	7,5
Mare	15,8	10,3	13,1
Germans	4,6	2,6	3,6
Amics	7,8	9,7	8,7
Mestres	0,8	0,8	0,8
Parella	10,8	8,5	9,6
Internet	53,3	56,8	55,0
Serveis públics	1,5	1,8	1,6
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.9.2. Oci i cultura

Hi ha certa especialització de gènere pel que fa a la relació amb l'oci i la cultura. Les dades de l'EJC17 sobre la participació cultural mostren que les joves són més actives en l'àmbit cultural considerat globalment, també en activitats com passejar o viatjar, així com en l'oci de compres. Els joves, en canvi, són lleugerament més actius en el lleure a través d'internet, també llegeixen més els diaris i fan esport en major mesura. A més, com ja s'ha esmentat a la secció anterior, ells participen més sovint en l'oci nocturn.

Si se centra l'anàlisi en el lleure cultural (taula 6.23), es comprova que es reproduceix, també aquí, l'especialització de gènere (o segregació horitzontal) que ja s'ha esmentat, tot i que hi ha un conjunt d'activitats que són igualment realitzades pels i les joves. L'especialització associada al gènere es produeix especialment en dues de les tres pràctiques més freqüents: hi ha una feminització de la lectura habitual (48% de dones joves respecte a un 28,8% d'homes joves) i una masculinització encara més pronunciada dels jocs d'ordinador, que és una pràctica molt minoritària per a elles (8,1%) i, en canvi, està força estesa entre ells (39,6%). La tercera activitat d'oci habitual és anar al cinema: hi va sovint gairebé una tercera part de la població jove, indistintament del sexe, i passa el mateix amb l'assistència a concerts de música no clàssica. En el terreny de les pràctiques més minoritàries hi ha diferències estadísticament significatives en l'assistència al teatre i a espectacles de dansa, òpera i música clàssica, que són totes elles activitats feminitzades.

TAULA 6.23. Practica molt o bastant sovint activitats culturals segons tipus d'activitat, per sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Tipus d'activitat	Sexe		
	Dones	Homes	Total
Llegir llibres	48,0	28,8	38,4
Jugar amb videoconsols, jocs d'ordinador	8,1	39,6	23,9
Anar al cinema	30,7	29,9	30,3
Anar al teatre	8,8	5,5	7,2
Anar a espectacles de dansa, òpera o música clàssica	7,2	5,2	6,2
Anar a concerts	16,9	15,8	16,3
Anar a exposicions o museus	10,0	9,4	9,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

En la mateixa direcció, també l'ús dels serveis culturals (Tiquet3, carnet de biblioteca, camps d'estiu, casals de joves o centres cívics) està feminitzat, ja que elles superen en gairebé 11 punts l'ús d'almenys un d'aquests serveis (un 74,5% d'elles en fan servir algun per un 63,8% d'ells).

Aquests percentatges respecte a l'oci cultural mostren, com ja s'ha dit, una relativa segregació horitzontal, si bé no és tan pronunciada com en l'àmbit educatiu o en el laboral.

Aquesta segregació es veu confirmada de manera més general quan s'observa la composició per sexe per als diferents tipus d'oci identificats al capítol corresponent d'aquesta publicació (Martínez *et al.*, 2018). Així, la tipologia sobre activitats d'oci recull sis grups i no hi ha diferències significatives entre els sexes en dos d'ells: ni en l'oci de sortir ni en el de l'exercici físic i les activitats a la natura. En canvi, sí que hi ha diferències en l'oci de videojocs i més sedentari (més practicat pels homes); en l'oci majoritari, més centrat a mirar la televisió i anar a comprar (més practicat per les dones); en l'oci que aglutina una major activitat d'estudi, lectura i menys viatges (més practicat per les dones), i finalment en l'oci de cultura "legítima", com ara anar al teatre, exposicions o museus (lleugerament més practicat per les dones que pels homes).

6.9.3. Benestar personal

Per tal d'aproximar-se al benestar dels i les joves, l'EJC demana en quina mesura mostren satisfacció general en relació amb la vida (en una escala de 0 a 10). Aquest indicador no mostra diferències per sexe, i adopta un valor mitjà d'un 7,7. Tampoc no hi ha diferències dins dels diferents nivells d'estudis o de renda (tot i que en aquest darrer cas el nivell de satisfacció sí que augmenta per al quartil amb més recursos). El fet de ser pare o mare, per contra, sí que sembla tenir alguna influència en aquest sentiment de satisfacció, ja que, si bé entre les persones de tots dos sexes sense fills aquest sentiment és igual, entre els pares la satisfacció augmenta fins a una puntuació de 8,2, i entre les mares es manté en un 7,8.

Una altra manera de conèixer el benestar general i les preocupacions de la població jove és a partir dels problemes que més els afecten. Hi ha una gran varietat de problemes que els preocupen, però el més esmentat, per tots dos sexes, és la manca d'oportunitats laborals, que és un problema assenyalat pel 19,4% de la població jove (més per part de les dones, que ho fan en un 21,5% dels casos, que dels homes, que ho fan en un 17,1%). Des d'una perspectiva de gènere, vuit dels deu problemes més esmentats que els afecten personalment són coincidents en ambdós sexes. Tanmateix, destaquen algunes disparitats en les respostes. En primer lloc, i respecte als dos problemes no coincidents en aquest rànquing, les dones fan referència a les retallades en despesa pública (3,4%) i a situacions diverses de discriminació (3,4%). Els homes, en canvi, esmenten la insatisfacció amb la política (6,3%) i diverses qüestions englobades genèricament sota la categoria d'"altres problemes" (5,2%). Aquestes diferències, si bé numèricament afecten poques respostes, apunten cap a una tendència més general força consistent des d'un punt de vista de gènere: les dones manifesten més preocupació que els homes per temàtiques socials com ara l'educació (un 13,5%, *versus* el 7,5% dels homes) o la sanitat (un 5,6% *versus* un 3,3%), i els homes, per temàtiques del "món de la política" com ara la relació Catalunya-Espanya (un 10,2% *versus* un 6,2%) o la corrupció (un 6,9% *versus* un 3,5%). Aquestes preocupacions responen no només als estereotips de gènere sinó als rols que, efectivament, duen a terme homes i dones a la societat, i respecte als quals la població jove no és aliena.

TAULA 6.24. Principals problemes que m'afecten personalment segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Dones		Homes	
Manca d'oportunitats laborals	21,5	Manca d'oportunitats laborals	17,1
Educació	13,5	Relacions Catalunya-Espanya	10,2
Crisi econòmica	7,1	Crisi econòmica	8,9
Relacions Catalunya-Espanya	6,2	Educació	7,5
Sanitat	5,6	Corrupció	6,9
Habitatge	4,5	Insatisfacció amb la política	6,3
Joventut (treball i habitatge)	3,8	Altres problemes	5,2
Corrupció	3,5	Habitatge	3,4
Retallades	3,4	Sanitat	3,3
Altres situacions discriminatòries	3,4	Joventut (treball i habitatge)	2,7
Altres	18,0	Altres	15,0
Total	100	Total	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

Si es reproduïx aquest rànquing incloent el nivell educatiu, es comprova que hi ha alguns canvis en les preocupacions i les diferències per sexe. Per a elles augmenta de forma destacada el percentatge de preocupació per l'educació a mesura que disminueix el nivell educatiu (d'un 8,4% si tenen estudis superiors a un 13,7% si tenen estudis mitjans i a un 18,8% si tenen els obligatoris), mentre que augmenta la preocupació per les oportunitats laborals quan tenen nivells educatius postobligatoris (d'un 16,8% entre les noies que tenen l'ESO, a un 23,8 i un 23% entre les que tenen estudis secundaris i superiors respectivament). Aquesta variació no es produeix de forma similar en els homes, per als quals les oportunitats laborals són la primera preocupació tant per als que tenen estudis obligatoris (17,9%) com secundaris (15,8%) o superiors (18,3%). D'altra banda, s'ha d'assenyalar que quan augmenta el nivell educatiu no es produeix una major similitud entre les preocupacions d'homes i dones. Així, entre les dones amb estudis superiors les tres primeres preocupacions són l'ocupació (23%), l'educació (8,4%) i l'habitatge (7,6%), mentre que per als homes amb aquest nivell d'estudis les preocupacions principals són l'ocupació (18,3%), les relacions Catalunya-Espanya (11,5%) i la insatisfacció per la política (7,8%). Entre els joves amb estudis obligatoris, es veu que per a les dones les principals preocupacions són l'educació (18,8%), l'ocupació (16,8%) i la crisi econòmica (8,2%), mentre que per als homes són l'ocupació (17,9%), l'educació (10,1%) i la crisi econòmica (9,2%).

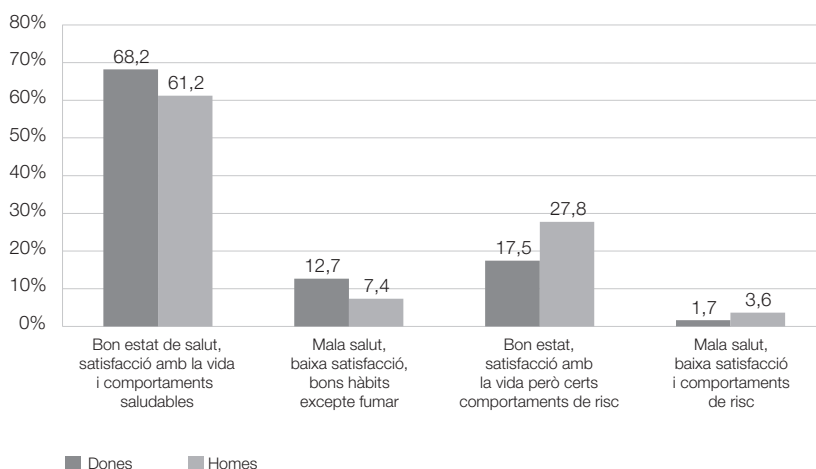
6.9.4. Salut

Les desigualtats i els rols de gènere comporten diferències en la salut. D'una banda, les desigualtats entre homes i dones (com la resta de desigualtats socials) tenen implicacions en l'estat de salut percebut, l'esperança de vida sense discapacitats, els trastorns crònics, i l'ansietat/depressió, entre d'altres. Les dones en general tenen pitjors condicions que els homes en tots

aquests indicadors. D'altra banda, els rols de gènere estan associats a una disposició diferent cap al risc, l'agressivitat i el trencament de les normes socials, i al fet de tenir menys predisposició a la cura. En aquest sentit, els homes tenen, per exemple, una major accidentalitat de trànsit relativa i més conductes de risc per a la salut. Tot plegat planteja dues qüestions relatives al que passa entre la població jove: d'una banda, si les menors desigualtats de gènere en el terreny econòmic respecte a altres grups d'edat tenen un reflex en l'estat de salut, i de l'altra, si els rols de gènere són menys importants que en altres generacions, o si, per contra, es tracta d'un fenomen interseccional, on els rols de gènere prenen un caire específic –però no menor– pel fet de ser joves, amb els conseqüents impactes sobre la salut.

L'EJC12 mostrava, en aquest sentit, que efectivament els homes joves destacaven en les pràctiques de risc o conductes poc saludables, mentre que les dones destacaven en el col·lectiu amb conductes saludables però patien més problemes de salut mental, relacionats amb el mercat de treball. Al capítol dedicat a la salut d'aquesta publicació (Salas i Utzet, 2018) els autors han elaborat una tipologia que classifica les persones joves en funció del seu estat i de les pràctiques de salut. Els grups resultants no són equilibrats en funció del sexe sinó que, al contrari, el gènere sembla tenir un paper en la seva conformació. Els resultats apunten en la mateixa direcció que els detectats l'any 2012. El grup majoritari de població, amb bona salut i bons hàbits, està feminitzat (representa el 68,2% de les dones joves i el 61,2% dels homes joves). Per contra, el grup amb bona salut però comportaments poc saludables o de risc (consum de cinc o més consumicions d'alcohol, porros, cocaïna o altres, anar en cotxe havent begut) està masculinitzat (un 27,8% dels homes en formen part, per un 17,5% de dones). D'entre les persones que afirmen tenir mala salut, el col·lectiu amb bons hàbits (excepte pel que fa al tabac) però amb una baixa satisfacció amb la vida està feminitzat (12,7%), mentre que el grup que a més a més té comportaments de risc està masculinitzat (un 3,6% respecte a un 1,7%).

GRÀFIC 6.24. Tipus d'estat i hàbits de salut segons sexe. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2017. Percentatge

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2017 (Direcció General de Joventut)

6.10. Conclusions

En el present capítol s'han abordat de forma panoràmica les desigualtats de gènere en els principals aspectes de la vida de la població jove. Conèixer el fenomen de la desigualtat de gènere en aquest col·lectiu és important no només en si mateix, sinó perquè pot oferir claus sobre determinades circumstàncies del cicle de vida que es produeixen en aquesta etapa (la incorporació al mercat de treball i la paternitat/maternitat) i que poden explicar la forta resistència de les desigualtats de gènere en la història recent. En aquest sentit, hi ha dos elements que poden actuar en direccions contràries: d'una banda, l'èxit educatiu de les dones de les generacions més joves, que hauria d'afavorir una major igualtat de gènere, i de l'altra el fet d'haver de fer front a tasques de cura, en concret a la cura de fills o filles, que s'ha demostrat que és un desencadenant de la distribució del treball remunerat i no remunerat entre ambdós sexes. Aquests dos factors s'han analitzat de manera transversal com a possibles variables explicatives de les diferències o desigualtats entre homes i dones, amb resultats diversos. D'altra banda, s'ha realitzat una tipologia en funció de les principals variables socioeconòmiques, que s'ha aplicat a homes i dones per separat. D'aquesta manera es volia comprovar si aquests determinants funcionaven de manera similar o dispar en tots dos sexes.

Pel que fa al nivell educatiu, s'ha comprovat el manteniment de la preeminència de les universitàries per sobre dels universitaris, i dels qui tenen estudis obligatoris o inferiors per sobre de les dones que es troben en aquesta situació. El major accés a la universitat es produeix independentment del nivell educatiu d'origen. Tanmateix, aquesta situació varia de manera sensible per a la població d'origen estranger: en aquest cas s'ha identificat un sostre de vidre educatiu per a les joves, que fa que elles siguin majoria entre la població jove amb l'educació secundària no obligatòria, però no entre la que arriba a la universitat. En conseqüència, la diferència del pes dels universitaris entre els nascuts a l'Estat i els nascuts fora és molt menor que la diferència del pes de les universitàries per raó d'origen. En qualsevol cas, en l'etapa educativa la diferència de gènere juga en contra dels nois, ja sigui pels rols de gènere d'aquests o per la manca d'adaptació de les dinàmiques educatives a les necessitats diferents dels uns i les altres. Tanmateix, l'avantatge educatiu es dilueix en l'accés al mercat de treball, com s'assenyalarà més endavant. Una de les raons possiblement és la segregació horitzontal. Aquest fenomen d'especialització de gènere en els estudis és ben present avui en la població jove. Així, ells es decanten més per les ciències, la mecànica i l'electrònica, i elles, per l'educació, les ciències socials i l'atenció a la salut. Els rols de gènere són evidents en aquesta especialització. Al marge del nivell educatiu necessari per assolir determinades feines, les ocupacions associades a coneixements amb marca de gènere femenina habitualment tenen menys reconeixement econòmic i social que les que tenen marca de gènere masculina. Així doncs, el sosteniment de la segregació horitzontal, conjuntament amb l'androcentrisme en la valoració dels llocs de treball, resulta en una combinació amb impacte sobre les desigualtats en les condicions econòmiques que ja es produeixen entre la població juvenil, tal com es veurà més endavant.

Un altre factor que possiblement influeix en la pèrdua dels avantatges derivats del major nivell educatiu és el procés d'emancipació domiciliària. Les dones s'emancipen una mica més joves que els homes, i mentre que elles presenten una major pluralitat de situacions

d'activitat, però una orientació més pronunciada cap a la vida en parella, ells en canvi tendeixen a trobar-se en major mesura en situació d'ocupació remunerada, però mostren en canvi una major pluralitat de formes de convivència (tot i que també es decanten de forma molt majoritària per la parella). L'augment del nivell d'estudis no està relacionat clarament amb el major retard en l'emancipació, i encara menys en el cas de les dones. Entre elles, són les noies que tenen estudis secundaris postobligatoris les que s'emancipen abans, fet que no es produeix en el cas dels homes. D'altra banda, entre la població immigrada la disparitat de l'edat d'emancipació per sexes desapareix, i tant en el cas d'ells com en el d'elles és relativament tardana.

Les condicions materials en què es troba la població jove emancipada és una primera gran situació de desigualtat de gènere. Entre la població no emancipada hi ha poca desigualtat de rendes –si bé en un context general de rendes més baixes–. En canvi, entre la població emancipada (que té rendes més altes) hi ha un volum força superior de dones amb rendes mitjanes-baixes o baixes que no pas d'homes en aquesta situació. Una de cada tres dones joves emancipades tenen rendes individuals mitjanes-baixes o baixes, mentre que això només li passa a un de cada cinc homes. Aquest fet té relació no només amb la bretxa salarial, sinó amb la diversitat de situacions d'activitat en què s'emancipen les dones. La major precarietat econòmica de les joves emancipades pot ser un factor desencadenant de la dependència econòmica dins de la llar (entesa en un sentit ampli). I, a més, és possiblement un factor rellevant en el desenvolupament de trajectòries futures, en què les necessitats de cura dins la llar es veuen incrementades i les discriminacions en el món empresarial dificulten el desenvolupament professional. Encara que no se sap si en els casos en què les dones estan emancipades malgrat no disposar d'una renda pròpia s'han emancipat d'aquesta manera o si s'hi han trobat de manera sobrevinguda, sí que se sap que una vida dependent amb un menor grau d'autonomia econòmica individual pot multiplicar l'efecte discriminatori de les necessitats creixents de cura dins la llar o de les resistències al desenvolupament laboral femení, factors que actuaran sobre una situació de partida en l'àmbit domèstic que ja és desigual.

Independentment de si estan o no emancipades, les persones joves també pateixen desigualtats de gènere en l'ocupació. Pel que fa a la participació al mercat de treball, ells tenen un major pes entre la població ocupada i elles entre la població inactiva; les persones aturades representen una proporció similar en ambdós sexes. Entre les persones ocupades també hi ha desigualtats de gènere pel que fa a les condicions de treball, i tant la temporalitat com la parcialitat estan feminitzades. El primer fenomen ha mantingut la bretxa de gènere durant la crisi (a diferència del que ha passat en altres grups d'edat), en un context d'augment generalitzat d'aquesta forma de precarietat laboral. El segon fenomen, la feminització de la parcialitat, es produeix en menor mesura que en cohorts de més edat. En aquest darrer cas, el fet d'esdevenir pares o mares sembla tenir un pes important en l'increment de la desigualtat, i amb l'arribada dels fills més d'una quarta part de les dones passen a treballar menys de 30 hores. En el cas dels pares, aquest percentatge no arriba al 10%, i de fet entre ells succeeix el fenomen oposat, ja que augmenta la proporció dels qui treballen 40 hores o més.

En l'àmbit de l'ocupació entre la població jove es produeix tant un fenomen de segregació horitzontal, en la línia del que succeeix en l'àmbit educatiu, com un fenomen de segregació vertical. Els homes dupliquen les dones en les posicions directives i les dones igualen i fins i tot avantatgen els homes en les posicions elementals. Aquesta igualtat contrasta amb el major pes dels homes amb estudis bàsics o inferiors. De manera més àmplia, en aquest capítol s'ha mostrat com els estudis els serveixen menys a les joves que als joves: entre els qui més estudien, ells ocupen més freqüentment llocs directius; entre les persones amb formació secundària, elles tripliquen el pes dels qui ocupen posicions elementals (si bé cal dir que en conjunt és un col·lectiu petit), mentre que ells ocupen més sovint posicions professionals o superiors. A més, els homes sense estudis tenen més possibilitats d'ocupar posicions laborals intermèdies que no pas les dones. El fet de ser pares o mares (de manera paral·lela amb el que succeïa amb la jornada laboral) incrementa les desigualtats de gènere en aquest àmbit. Quan són pares els homes redueixen la seva situació de sobrequalificació, mentre que les dones l'augmenten. En concret, les mares amb educació secundària estan més freqüentment sobrequalificades que les que no ho són, mentre que els pares amb formació superior estan menys sobrequalificats que els que no ho són.

La bretxa salarial entre la població jove és menor que en altres grups d'edat. La bretxa dels sous mitjans és del 12%, i entre els homes hi ha més desigualtats salarials internes que entre les dones. Des de l'any 2012 els sous han baixat en conjunt i ho han fet més entre els homes que entre les dones, fet que ha provocat una disminució de la desigualtat, si bé ha sigut a la baixa. La bretxa és superior entre la població amb estudis secundaris postobligatoris, i molt inferior entre els i les joves amb estudis superiors. A més, la bretxa del sou mitjà disminueix amb el fet de tenir fills. La incongruència entre aquest fenomen i els descrits anteriorment apunta a la necessitat d'estudiar-lo de manera més aprofundida. Una possibilitat és que hi hagi un augment de les desigualtats salarials internes entre les mares que faci augmentar la mitjana.

Amb relació al treball domèstic i de cura s'observa, com ja s'assenyalava a l'EJC12, l'existència de desigualtats dins de les parelles, que augmenten amb l'arribada de les criatures. Així, les tasques domèstiques com la cuina, la neteja de la roba, les gestions i la cura dels fills són dutes a terme majoritàriament per les dones. Les reparacions, per contra, són clarament una tasca realitzada per homes. Finalment, són tasques més compartides la compra quotidiana i, amb resultats menys clars, la neteja del pis. En tot cas, encara hi ha més d'una de cada cinc dones joves que viuen en parella que afirmen fer més de tres tasques típicament femenines en solitari, i tres de cada cinc homes joves en parella que afirmen que no en fan cap en solitari.

Pel que fa a la responsabilitat de tenir cura de les criatures, es tracta també d'un paper assumit en major mesura per les mares que pels pares. Una de cada quatre dones consideren que són elles les que es fan càrrec principalment de les criatures, mentre que tres de cada deu consideren que és una responsabilitat compartida a parts iguals. Aquesta proporció de criança corresponsable augmenta fins a quatre de cada deu quan es pregunta als homes. En tot cas, la corresponsabilitat en aquest àmbit està lluny de ser minoritària. D'altra banda, cal assenyalar que la meitat de la població jove ha de recórrer als avis de la canalla almenys un cop per setmana, i que només una tercera part els porta a l'escola bressol.

El nivell educatiu es confirma com un factor clau en l'augment de la corresponsabilitat, si bé té una influència més clara en la disminució de la responsabilitat de les tasques domèstiques o de cura per part de les dones que en l'augment per part dels homes. L'accés a l'ensenyament secundari sembla que és el factor que en major mesura marca la diferència per a elles, mentre que per a ells aquest nivell educatiu implica un descens a l'hora de fer aquestes tasques. Aquest efecte asimètric es produeix encara més en el cas de la cura, en el qual cal assenyalar també que amb l'augment del nivell educatiu es produeix un augment de l'escolarització de la canalla, i que les persones amb un nivell educatiu no obligatori (secundari i superior) tenen més suport extern per fer-se càrrec de les criatures, fet que sens dubte fa possible un major grau de corresponsabilitat amb un menor increment del treball de cura per part dels homes.

Sobre la base d'una selecció de totes les variables explicades fins al moment, en aquest capítol s'ha fet una tipologia de les situacions socioeconòmiques de la població jove entre 25 i 34 anys que permet analitzar de forma separada dones i homes, identificant paral·lelismes però també diferents patrons d'agrupació en funció del gènere. En aquest sentit, s'han identificat tres col·lectius amb unes condicions socials comparables –el col·lectiu de professionals amb una alta qualificació, el de persones treballadores tradicionals i el de les persones que encara estudien–, però també s'han trobat quatre perfils específics de gènere: entre elles, les dones principalment dedicades a la cura i les dones precàries de perfil educatiu alt, i entre ells, dos perfils no emancipats o d'emancipació tardana, com són els treballadors de perfil social baix i els professionals. Aquesta primera distinció ja permet posar l'accent en les desigualtats socioeconòmiques de gènere, que s'acumulen en els dos grups de dones: en el primer hi ha principalment dones emparellades amb càrregues de cura i sense ocupació remunerada o precàries no emancipades de perfil social baix. Es tracta del col·lectiu amb un nivell de vulnerabilitat social més alt que la resta de grups. En el segon grup de dones destaca el contrast entre el nivell educatiu relativament alt i la situació econòmica baixa, i la seva situació de no-emancipació. Per contra, en un dels dos grups exclusivament masculins es troba el col·lectiu que menys risc social pateix, ja que no està emancipat malgrat tenir una bona posició educativa/ocupacional. En aquest grup també hi ha joves que viuen sols, fet que és un indicador de bona posició social. L'altre grup, de joves treballadors no emancipats, podria assimilar-se al de les dones precàries no emancipades, però en aquest cas no hi ha el biaix entre el nivell educatiu i el nivell laboral que sí que existeix entre elles.

Si es comparen els grups femenins i masculins amb paral·lelismes clars també s'arriba a conclusions significatives. En el cas dels i les professionals, es comprova que entre ells hi ha nivells ocupacionals tècnics i no només superiors, i que entre elles hi ha algunes dones no ocupades. Si s'observa els grups dels i les estudiants, es veu de nou que elles tenen un nivell educatiu més alt i més casuístiques de convivència, mentre que ells no estan emancipats i tenen més pluralitat de situacions d'activitat (per exemple, treballen mentre estudien en més casos). Finalment, i pel que fa als perfils de treballadors i treballadores tradicionals, s'observa que ells són més grans i que elles estan més formades, i també que mostren més dificultats per conciliar, independentment de la presència de criatures.

Així doncs, es comprova que en l'etapa juvenil es comencen a distingir patrons diversos de condicions de vida, on la intersecció entre emancipació, ocupació, nivell d'estudis i cura funciona de forma diferent en funció del sexe, configurant perfils específicament *generitzats* en diverses mesures.

Pel que fa a les predisposicions i a la participació associativa i política, s'ha pogut comprovar el sosteniment d'alguns fenòmens de gènere, i en canvi la inexistència d'altres, malgrat estar assumits de forma generalitzada, com ara que les dones participen menys perquè no tenen temps. Es pot dir que no existeix un fenomen de menor densitat participativa de les dones joves respecte als homes joves. El desigual grau de participació té a veure amb les característiques de les entitats i amb la segregació horitzontal: en concret, s'explica per l'alt nivell participatiu masculí en entitats esportives, i també en entitats i clubs culturals. És aquesta segregació horitzontal la que sí que és remarcable com a fenomen de gènere pel que fa a l'activitat participativa juvenil: les joves estan més implicades en la participació vinculada a la cura i el suport a d'altres, mentre que els joves ho estan en entitats centrades en l'oci i la cultura. De manera més temptativa, es pot apuntar a l'existència d'una segregació vertical, que implicaria una igual o major participació activa, però una menor presència en les posicions de responsabilitat (malgrat que l'escassetat de casos fa que aquesta tendència no pugui ser del tot confirmada des d'un punt de vista estadístic). Així doncs, es fa palesa una estructuració de gènere de la participació associativa ja entre la població juvenil.

En el terreny de la política, en canvi, les obligacions de cura sí que semblen tenir una influència, ja que l'aparició de fills fa disminuir una part de la participació política menys convencional. Tanmateix, hi ha com a rerefons una afirmació de major desinterès per la política per part de les dones joves que dels homes, que no es tradueix en diferències substancials pel que fa a la participació, tot i que sí que pot estar relacionada amb certa especialització de gènere: la major preocupació per temàtiques socials per part de les dones pot fer que se sentin alienes a la política tal com es desenvolupa. Aquest distanciament, en tot cas, ha crescut amb la crisi en tots dos sexes.

Els i les joves que han patit episodis de violència o discriminació ho han fet també de forma lleugerament *generitzada*. Així, els homes joves declaren haver estat agredits físicament en major mesura que les dones, mentre que elles declaren haver estat objecte de control, mirades agressives o tocaments. Tanmateix, en una anàlisi interseccional es comprova que els homes joves són més vulnerables a episodis d'agressions o discriminacions per raó de color de pell, discapacitat o orientació sexual. Finalment, cal remarcar que el principal episodi de violència declarat pel fet de ser home o bé dona és el dels tocaments: aquesta forma de violència sexual és declarada per més del 25% de les dones joves.

Finalment, es pot dir que els i les joves presenten algunes diferències respecte a la població adulta pel que fa a la seva vida social i d'oci. D'entrada, les pràctiques d'oci majoritàriament relacionades amb estar amb altres persones són practicades en igual mesura per tots dos sexes, i de fet en major mesura quan estan associades a l'oci nocturn. A més, no hi ha diferències gaire pronunciades pel que fa a la persona a qui es recorre quan es vol saber alguna cosa, tot i que sí que es pot identificar un patró de gènere: ells s'adrecen més als

seus pares i elles a les seves mares, i dins de la gran majoria que recorre a internet per informar-se també ells sobresurten. Aquest darrer fet sí que apuntaria cap a la menor densitat de les relacions personals dels homes que s'identifica en etapes posteriors de la vida, i que són un factor important de vulnerabilitat social. Pel que fa a les activitats culturals, de la mateixa manera com passa amb cohorts d'edat més avançada, les dones tendeixen a assistir més a espectacles culturals i artístics i també llegeixen més. En canvi, els homes destaquen en l'ús dels videojocs i en la lectura de diaris.

Tal com és sabut, tots els factors comentats fins ara influeixen en l'estat de salut. Els resultats de l'EJC mostren aquest fet de manera consistent: així, elles són majoritàries entre la població amb bon estat de salut, satisfeta amb la vida i amb comportaments saludables. Tanmateix, també ho són entre el col·lectiu que té una baixa satisfacció amb la vida vinculada a un mal estat de salut. Ells, per contra, són majoritaris entre els qui tenen un bon estat de salut però fan consums d'alcohol, tabac o drogues o altres comportaments de risc. I també ho són en el col·lectiu (molt minoritari) on la baixa satisfacció amb la vida i el mal estat de salut estan associats, precisament, a aquestes pràctiques de risc.

Són justament aquestes pràctiques de risc per a la salut, conjuntament amb el menor nivell educatiu, els dos factors associats als rols de gènere masculí que juguen en contra de les condicions de vida dels homes joves. En el cas de les dones joves hi ha un patró consistent, que és que, malgrat el millor nivell educatiu –i uns nivells comparables de capital social i fins i tot superiors en el terreny cultural–, la posició laboral de les joves es precaritza tant en l'emancipació domiciliària com en el moment de la maternitat. Aquest segon moment suposa un increment de les desigualtats pel que fa als treballs domèstics i de cura, en paral·lel amb una pèrdua de posicions en el terreny laboral. Així, la població jove està lluny d'haver superat les desigualtats de gènere.

Bibliografia

BORRELL, C.; ARTACÓZ, L. (2007). *5a monografia. Sociedad Española de Epidemiología. Investigación sobre género y salud*, Catalunya, Sociedad Española de Epidemiología.

CARRASCO, C.; BORDERÍAS, C.; TORNOS, T. (2011). *El trabajo de cuidados. Historia, teoría y políticas*, Madrid, Catarata.

CARRASQUER, P.; RECIO, C. (2013). “Los colectivos más débiles del mercado laboral: ¿la excepción como norma?”, a *Anuario IET de trabajo y relaciones laborales*, vol. 1, pp. 185-194.

DIRECCIÓ GENERAL D'IGUALTAT D'OPORTUNITATS EN EL TREBALL (2008). *Recull de termes Dones i Treball*, Barcelona, Departament de Treball, Generalitat de Catalunya.

FREIXANET, M. (2011). “Dones joves i política; una tensió no resolta”, a *Quaderns Feministes*, Barcelona, Institut de Ciències Polítiques i Socials, núm. 11.

GÁLVEZ, L. (2016). "La post-crisis de la austeridad: género y exclusión social", a M. de la Fuente (coord.). *Ciutats i persones: gènere i exclusió social*, Barcelona, ICPS, col·lecció "Grana", pp. 9-49.

PLATERO, R. (LUCAS) (ed.) (2012). *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada*, Barcelona, Bellaterra.

SUBIRATS, M. (2012). "L'èxit educatiu de les dones: s'ha acabat la discriminació?", a *Temps d'Educació*, núm. 43, pp. 73-84.

TORNS, T., et al. (2007). *Les dones i el treball a Catalunya: mites i certeses*, Barcelona, Institut Català de les Dones.

VALLS, C. (2005). "Desigualtats de gènere en salut", a C. Borrell i J. Benach (coords.). *Evolució de les desigualtats en la salut a Catalunya*. Barcelona: Fundació Bofill, pp. 161-167.